

NOVA PRAVDA

GLASILO NARODNO-SOCIJALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in administracija: Ljubljana, Gradsko ul. 7, I. et. Telefon št. 77.

Izhaja vsako soboto.

Mesečna naročnina: za tuzemstvo 6 Din, za inozemstvo 8 Din.

Izdati se računajo po velikosti. Cene so navedene v oglašnem delu.

Kapital in delo.

Današnji življenjski pogoji niso moralni. Ali rode brezbrzičnost ali upor, na nikak način pa ne morejo ustvariti zadovoljnosti v oni najmanjši meri, ki je človeku potrebna, če hoče razviti svoje zmožnosti. Samo po sebi je pa razumljivo, da delavec hrepeni po izboljšanju svojega, čisto silno bednega stanja.

V vsakem človeku so težnje, ki ga silijo k delu, ki bi trajno potrebovalo njegov trud in zanimanje. Tako delo ga takorekoč moralno podpira in mu pomaga, da lažje prenaša enoličnost vsakdanjega življenja. Nič namreč ni za mislečega človeka žalostnejšega, kot pluti kakor zamašek, ki ga različni tokovi zanašajo zdaj sem, zdaj tja brez pota in sledu.

Če delavec ni vezan k ničemur na svetu, so njegove misli in njegovi zanemarjeni čuti prav lahko dostopni nevarnim sanjam. Njegove zmožnosti slabe, njegova npravnost pada, njegovo življenje takorekoč podivja in končno propade v grobih zabavah in pijaci.

V moderni demokraciji bi moralo biti ljudstvo vrhovni vladar. Ljudstvo pa je sestavljeno po veliki večini iz nevednežev in nezrelih ljudi, ki se morajo v javnem, pa tudi privatno-gospodarskem življenju udejstvovati pod pogoji, pod katerimi njihova inteligenca in odgovornost takorekoč ne pride v poštev. Resnica je sicer, da ljudstvo politično vlada, vsaj vladati bi moralo, če bi se volitve izpeljivale brez nasilja. Toda ranotako stoji pa tudi dejstvo, da se nahaja vsled njegove nezrelosti in nevednosti njegova moč v rokah njegovih »predstavnikov«, ki obljubljajo ljudstvu čestokrat vsemogoče stvari v edino svrhu, da se še obdrže na svojih mestih.

Združenje kapitala in dela je cilj, za katerim mora stremeti vsako pošteno socijalistično stremeljenje. Vemo, da je ta združitev jako težko izpeljiva, toda vkljub temu se mora izpeljati. Med delom in kapitalom mora zavladati socijalni mir, ako hočemo, da bo kapital in delo vezan s trajnimi vezmi.

Kako pomanjkljiv v tem oziru je današnji družabni red! Delavec je živo orodje, ki se postavi vsakega jutra poleg mrtvega stroja in ni o naslednjih svojega dela poučen nič boljše, nego stroj, ki ga oskrbuje. Kako naj mu bo potem priljubljena tovarna, v kateri je zaposlen poleg tega še tako na negotov in nestalen način in iz katere je lahko vsak dan odpuščen? Ni sicer soudeležan pri trudu uprave in mogoči izgubi, toda to ni pozitivno dobro, ki bi je delavec mogel po vrednosti ceniti. Razumljivo pa je, da se delavci v večji ali manjši meri brezbrzični napram uspehu

podjetja, ki jim izplačuje vedno iste plače, pa naj bodo njegovi uspehi sijajni, dobri ali slabi.

Združenje kapitala z delom je geslo, ki se je že mnogokrat uporabljalo. Zanimivo je dejstvo, da ta misel ne izhaja od teoretika; nastala je kot praktična rešitev, ki so jo sprejeli delodajalci in delojemalci, da bi zagotovili svoje medsebojno razmerje s tem, da ustvarjajo med seboj skupnost koristi. Vsaj kot stremeljenje najdemo to misel na mnogih krajih in kot vsaka socijalna institucija se tudi ta spreminja po kraju, okoliščinah in razmerah, razvijajoč se od najenostavnejšega do najpopolnejšega sistema.

Ako razumevamo delavsko stališče, bomo razumeli, da bi se njihovo stanje osnovno spremenilo, če bi enkrat lahko zapopadli, da niso samo orodje obvladočega jih kapitala, temveč družabniki-solastniki in da je tovarna, ki v njej delajo, njihova in da more prosperovati le tedaj, če se bodo oni zanj zavzeli s svojim delom; če bi vedeli, da bo njihov dobiček tem večji, čim večji uspeh bo doseglo podjetje.

In kakšna zmena nastane za delavce tudi z moralnega stališča, če so zastopani v upravi zaposlujočega jih podjetja po dveh ali treh svojih tovariših, ki sodelujejo pri vodstvu podjetja in pravilno obveščajo svoje tovariše o njegovem napredovanju ali nazadovanju, o njegovi izgubi ali dobičku. Dokler zaposluje tovarna samo njihove roke, ne pa tudi njihovega srca in njihovih misli, je ona zanje mrzlo, tuje in negostoljubno mesto, ki je smatrajo za ječo. Če pa postane taka tovarna njihova last, v kateri se uresničuje vrednost njihovega dela in truda, se bodo začeli zanj zanimati, priljubi se jim in z veseljem bodo delali v njen prosep.

In koliko pridobe delavci, ako se bodo poučili o pogojih, pod katerimi deluje njihovo podjetje, ako se seznanijo s problemi, ki so združeni z vodstvom zavoda! Možno je seveda, da ne bodo takoj in lahko zapopadli, zakaj gre, a sčasoma bi gotovo napredovali, medtem ko danes marsikateri delavec ne ve sploh ničesar.

Uresničenje družabne ureditve, ki bo združila kapital z delom, prinese delavcem s časom zrelost in obratnost; ker ti dve lastnosti se dasta v popolni meri prilastiti le, če se jih praktično vežba in uporablja.

Opozarjamo na to osnovno misel našega programa zopet enkrat vse naše somišljenike z upanjem, da jim bo v pomoč v nadaljnjem boju za zmago narodnega socijalizma.

Mednarodna organizacija dela in njeno poslovanje.

A. Postanek.

Tekom zadnjih nekoliko desetletij se je v delavskih slojih prebudila zavest, da se njih položaj lahko izboljša le potem čvrste organizacije in skupnega delovanja; vsled tega je vpliv delavstva stopnjeval raste in postal bolj in bolj pomemben ne le neposredno v notanji politiki raznih držav, temveč tudi posredno na polju splošnih mednarodnih odnosov. Koncem devetnajstega stoletja je ideja o mednarodnem delavskem zakonodavstvu začela resno zanimati socialne reformatorje in tudi javnost, dočim so prvaki delavstva posebno naglašali pomen in potrebo udejstvovanja te ideje, češ, da bi se edino na ta način mogle zaimžiti delavskemu svetu dobrine, ki so že bile dosežene z družabnimi reformami v raznih deželah in stvoriti možnost nadaljnjega stvarnega izboljšanja položaja delavstva. — Kadarkoli bi kaka država prevzela inicijativno izvestnih mer radi zaštite svojih delavskih slojev, bi se vedno s tem samim dejstvom potisnila v nižji gospodarski položaj, dokler ne bi tekmujoče države sličnega industrijskega ustroja usvojile iste ali vsaj slične mere; in če bi nižji gospodarski položaj dotične države potrajal dalj časa, bi postojala nevarnost, da v tekmi tudi delavci trpe vsled samih mer, namenjenih njim v zaščito. Da bi se odklonila ta nevarnost, je treba izključiti možnost, da zakoni o zaštiti delavcev postanejo činitelji gospodarskega tekmovanja; to se pa da izvesti brez velikih težkoč, ako se zakoni, ki težijo po jednoličnosti, v vseh državah uvedejo in stvarno izvajajo.

Sporedno s širjenjem te ideje so začeli razni delavski sindikati in društva za soci-

jalno obnovo sprejemati v svoje programe načela mednarodne delavske zakonodaje. — Leta 1900 pa se je osnovalo v Parizu s pomočjo g. Milleranda »Mednarodno združenje za zakonito zaščito delavcev«, ki je takoj prevzelo v svoje roke vodstvo naprednih delavskih pokretov po svojih članih raznih držav. In dokler so državniki raznih dežel počasi in stopnjevali začetni uvidevali, da delavski sloji predstavljajo resne činitelje političnega življenja in da se bo morala v bodoče poklanjati večja pažnja njihovim zahtevam in nalogam, ki so njih posledica, so delavski voditelji, v svesti si svoje sile, ponovno vršili pritisk na svoje vlade radi praktičnega udejstvovanja svojih načrtov.

Svetovna vojna l. 1914. je imela pose-

ben učinek v tem pravcu. V svrhu vojsko-

vnanja je bilo treba povečati proizvodnjo,

a to je bilo odvisno od podvojenega napora

delavskih slojev. Da bi dosegle povišan na-

por delavcev, so bile skoro vse vlade, ki so

se udeleževale vojne, prisiljene obljubiti

delavstvu, da se bo njegov splošni položaj

poboljšal v duhu pravičnosti, kadar se

sklene mir. Na ta način je dobila misel

mednarodnega zakonodavstva radi zaštite

delavcev nov in krepak polet.

Tekom same vojne so delavci v vseh

sindikatskih shodih, kakor na medzavezni-

ških tako tudi na onih srednjih sil in ne-

vtiralnih držav, javno zahtevali, da se mere

v smislu mednarodne zaštite svetovnega

delavskega življa brezpogojno uvedejo v

mirovne pogodbe (shod v Linzu 1916.,

Stockholmu 1917 in po vojni v Bernu 1919.)

Pod neprestanimi pritiski delavskih

razredov in v času nekakega splošnega

probujanja čustva humanitete in družabne

pravde so versajski pogodbeniki odredili v februarju 1919 »Komisijo za mednarodno delavsko zakonodavstvo«, kateri se je stala naloga, da prouči delavske razmere v raznih zemljah in da izdela oni del pogodbe, ki se nanaša na ustanovitev stalne »Organizacije delac v tesnih zvezah z Društvom narodov. Komisijo so tvorili visokoučelni ter za svojo nalogo neoporno kvalificirani moške. Po daljšem, izčrpnem preiskovanju delavskih problemov se je na njen predlog uvedel v Versajlsko mirovno pogodbo XIII. del: »Delavsko zakonodavstvo«.

B. Delavsko zakonodavstvo.

I. Načela.

Svrho ustanove Mednarodne organizacije dela označuje na sledeči način uvod XIII. dela Versajlske pogodbe:

»Ker je Društvu narodov cilj vzpostavit svetovnega miru in ker se tak mir lahko vzpostavi samo na podlagi družabnega prava; ker obstajajo pogoji dela, kateri, storoč mnogim ljudem krivico, povzročajo bedo, pomanjkanje in nezadovoljstva, ki utegnejo ogroziti svetovni mir in splošno slobo; in ker je poboljšanje takih razmer neobhodno potrebno: kakor na pr. urejevanje delovnega časa, uvedba maksimalnega dnevnega in tedenskega delovnega časa, regulacija ponudbe ročnega dela, pobujanje nezaposlenosti, zaimžitev zadostne mezd za dostojno življenje, zavarovanje delavcev zoper bolezni in nezgodo, zaštita dela, mladeži in ženstva, mirovina za starost in onemoglost, zaštita delavcev v tujini, priznavanje načela o svobodi združenja, osnovanju poklenih in strokovnih učilišč in druge slične mere;

»Ker ustvarja neosvajanje človekoljubnih delavnih pogojev od strani katerekoli države le zapreke naporom drugih držav, voljnih da izboljšajo položaj svojega delavstva;

»Zato Visoke stranke pogodnice, nadahnjene s čustvi pravice in človečanstva ter z željo, da zagotove trajni svetovni mir, sporazumno sklenejo: »

Član 427 Pogodbe precizira jasneje in točneje navedeni program in glasi:

»Visoke stranke pogodnice, uvidevši mednarodno važnost telesnega, zdravstvenega in umstvenega blagostanja industrijskega delavstva, so z namenom, da dosežejo ta visoki cilj, ustanovile stalen organizem (Mednarodno organizacijo dela), kakor ga predvideva I. Oddelek in ki je pridružen organizmu Društvu narodov.

»Uvidevajo, da razlike podnebja, običajev in navad, gospodarskih razmer ter industrijskih tradicij obtežujejo neposredno uvedbo jednoličnosti vseh pogojev dela. Ker so pa prepričane, da se delo ne sme smatrati prostim trgovskim blagom, zato so mnenja, da postojte takšne metode in načela za ureditev pogojev dela, da bi se morale vse industrijske zajednice potruditi, da jih sprejmejo, kolikor njihove posebne okolnosti to dopuščajo.

»Med metodami in načeli zaslužio po mnenju Visokih strank pogodnic sledeče posebno in nujno važnost:

1. Imenovano glavno načelo, da se delo ne sme smatrati prostim trgovskim blagom.
2. Pravo združevanja delojemalcev, kakor delodajalcev v svrhu dosege vseh zakonitih ciljev.

Plačevanju kraju in času primerne mezd, zadostne za dostojno življenje delavcev.

4. Uvedba osemurnega delavnika in 48 urnega tedna kot cilja, ki se mora povsod doseči.

5. Uvedba tedenskega odmora vsaj 24 ur, ki obsegaj nedeljo, kjerkoli to možno.

6. Odprava dela otrok in omejitev dela nedoraslih v toliki meri, da se jim omogoči nadaljevanje izobrazbe in da se jim osigura možnost potrebnega telesnega razvoja.

7. Načelo enake mezd za enakovredno delo ne glede na spol.

8. Zakonita pravila o pogojih dela naj v vsaki deželi urejujejo postopanje z vsemi delavci, ki so njeni zakoniti prebivalci.

9. Vsaka država mora organizovati nadzorno službo, v kateri sodeluje tudi žensvo, radi izvajanja in udejstvovanja zakonov in pravilnikov za zaštito delavcev.

Kaj nas uči Rusija?

Dosedanji stoletni razvoj socijalnega gibanja je z rusko komunistično revolucijo dosegel odločilno preizkušnjo komunističnega nauka. Do pojava ruske revolucije je namreč svetovni proletarijat videl v socijalizmu nauk, ki je v teoretičnem oziru izločeval vsak dvom o možnosti svojega praktičnega uresničenja. Izkoriščane narodne plasti in tudi teoretične socijalistične glave so videle v moderni državi in v njeni militaristični sestavi tisto orodje, katerega se je posluževal kapitalistični gospodarsko-družabni red proti navalom socijalistične misli industrijskega delavstva. Dosedno temu nazoru so ruski komunistični teoretiki proglasili po revolucionarni duševnosti razbrzdano dobo svetovne vojne za trenotek, ki se v njem delavstvo mora odločiti, da prevzame vodstvo državnih teles v lastne roke in da s pomočjo državno-upravnega aparata uniči kapitalistični gospodarski red in uresniči sanje o kraljestvu socijalne pravičnosti in enakosti.

Svetovno zgodovinski poizkus se je izvršil edino v Rusiji. Danes, po več ko petih letih so porušeni vsi ideali o izvršljivosti komunističnega gospodarskega nazora, ker sama Rusija je bila primorana že z letom 1921. pričeti s postopnim izvajanjem kapitalističnega gospodarskega reda. Od komunizma je prestopila k državnemu socijalizmu produkcije in blagovne izmenjave. Iz blagovne izmenjave se je dosledno razvila svobodna prodaja in nakup. Njena državna ureditev denarnega prometa je propadla. Ruska federativna republika je bila primorana ustanoviti svojo državno banko, ki vodi valutno politiko čisto kapitalističnih držav, ki je uvedla obrestne mere in ki upošteva kurze zapadnih denarnih borz. Kar se je počelo začetkom tajno na takozvanih »črnih borzah«, to se dela danes javno. Pristala je na zasebno trgovino najprej v malem, nato v velikem obsegu. Obrt je svobodna in razmerje med delojemalcem in delodajalcem se prepušča prostovoljnemu dogovoru med obema strankama. Le socijalna zaštita delavstva je še dalekosežnejša, nego v kapitalistično urejenih državah.

Velike tovarne in podjetja so se oddala prejšnjim ali pa prodala novim lastnikom in bančnim skupinam kapitalističnega sveta v svobodno izkoriščanje. Blagovne cene se uravnavajo po prosti trgovini in že leta 1921. se je pojavila prikazen dviganja delavskih mezd. Povratek k kapitalističnemu gospodarsko družabnemu redu je danes v Rusiji izvršeno dejstvo. Iz uvedbe kapitalističnega produkcijskega načina in iz svobodne trgovine se da tudi razlagati ogromna revolucija blagovnih cen.

Iz dejstva, da se je ogromna komunistična Rusija, ki nosi v sami sebi vse pogoje za obstanek, morala povrniti k kapitalizmu, sledi za gibanje svetovne socijalne misli usodna sprememba dosedanje smeri. Razlogi, ki so onemogočili trajno vzpostavo komunističnega gospodarstva v Rusiji, so v

»Dasi Visoke stranke pogodnice ne proglašajo ta načela popolnim in končnim, jih vendar smatrajo primernim smernicam politike Društva narodov in mislijo, da bodo iz njih izvirale trajne dobrine za delavstvo celega sveta, če jih industrijalec zajednice — članice Društva narodov osvoje in oživotvore po učinkovitih nadzornih metodah.«

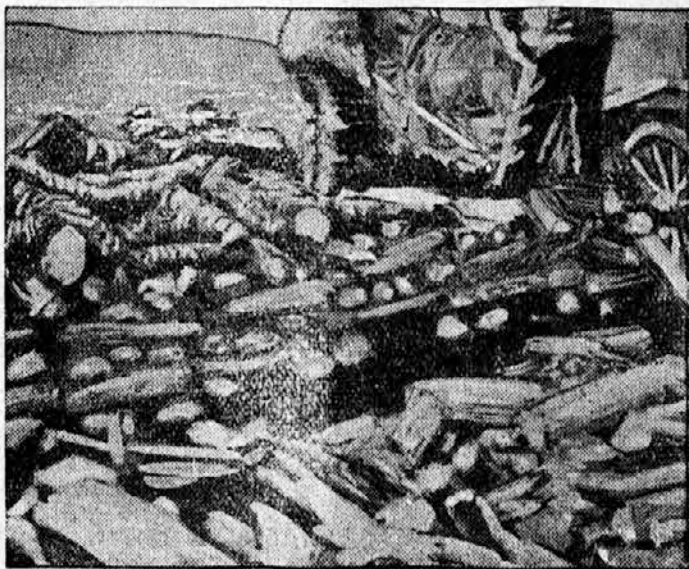
V svrhu praktičnega udejstvovanja navedenih načel, tako tudi zadovoljujoče zahteve delavskih slojev ter načela društvene pravde, so Pogodniki miru osnovali z Versajlsko pogodbo stalno Mednarodno organizacijo dela kot sestaven del Društva narodov. (Dalje prih.)

prvi vrsti jekleni zakoni gospodarstva samega. Vprašanje cen, mezd in blagovne izmenjave so prirodne realnosti, ki se sicer urejujejo s človeško voljo, ki pa so v gotovem oziru od nje neodvisne. Kakor na primer moremo tekočo vodo sicer uravnati v poljubno smer, toda je ne moremo brez umetnih sredstev pripraviti do tega, da bi tekla navzgor. In tudi če se poslužimo zadnje svrhe umetnih sredstev, bo voda težila vedno le navzdol.

Ruska izkušnja je pokazala, da je z blagovno izmenjavo, na kateri temelji vse človeško gospodarstvo, nerazdružno spojeno dejstvo cen in denarja kot menjalnega sredstva in da je gibanje cen podvrženo nepreračunljivim gospodarskim socialnim in duševnim okolnostim. Gospodarstvo zaenkrat še ne more obstojati, ako se ne giblje v okviru svobodne trgovine in svobodnega gospodarskega delovanja in udejstvovanja posameznika. Nadomestitev teh zasebnih motivov gospodarskega delovanja s socijalističnimi motivi predpostavlja toliko moralno kulturo človeških mas, da je v stoletjih še ne bodo dosegle. Ker predpogoj za boljšo družbo, je boljši, zrelejši in izobraženejši človek. Predvsem moralno boljši. In predvsem moralna nepopolnost je v Rusiji poleg gornjih vzrokov upropastila komunistični poizkus.

Vsa znamenja kažejo, da bo svetovno socijalistično gibanje moralo v dejanju in v teoriji priznati prirodne temelje zasebnega in narodnega gospodarstva in sicer svobodno trgovino kot regulativ cen in svobodno udejstvovanje kot vir blagostanja posameznikovega. Njegovo bodoče stremeljenje mora iti za tem, da izvojuje demokratičnim potom državno varstvo socijalne misli in javno obrambo telesnega in duševnega razvoja širokih, gospodarsko zapostavljenih mas. S to mislijo prožeto državno varstvo bo od slučaja do slučaja, kakor pač nanese potreba, moralo pristopiti k proračunski in pridobitni reviziji in k davčni obremenitvi zasebnega kapitalističnega podjetništva. Preko tega pa bo moralo delovno ljudstvo poizkusiti trnjevo pot lastnega združenega gospodarstva, ki edina more dejansveno pokazati vstvarljivost skrajne socijalistično-gospodarske produkcije v bodočnosti. Ker zgodovina vseh uspeših revolucij in neuspeših revolucionarnih poizkusov nam kaže, da more uspeti revolucija nasilja samo tedaj, če je skrbno pripravljena evolucijskarnim potom v dušah in zmožnostih širokih mas, tako, da je treba nasilju le še pomesti z zadnjimi preperelimi ostanki prejšnjega režima. Brez te evolucijske priprave je trajen uspeh vsake nasilne revolucije ne samo dvomljiv, temveč naravnost nemogoč.

»Ne potrebujemo npravnosti in religije in abstracto, v sistemih in knjigah, temveč v življenju, gospodarjenju in politiki. Etika ni za pisalno mizo, vera ne za cerkev.« (T. G. Masaryk.)

Strahote boljševiške Rusije.

Iz južnovzhodne Rusije prihajajo stalno nove vesti o grozovitih žrtvah, ki jih zahteva kuga.

POLITIČNI PREGLED

NARODNA SKUPŠČINA.

V soboto, dne 7. t. m. se je prvič sestala novo izvoljena narodna skupščina. Zanimanje za otvoritev narodne skupščine je bilo zelo veliko. Seja je potekla burno. Za začasnega predsednika je bil izvoljen demokrat (Davidovičev) Asa Lasič. Po izvolitvi ostalih članov predsedstva so oddali poslanci svoje poverilnice. Ko so oddajali opozicijski poslanci svoje poverilnice je prišlo do ostrih medključev na naslov vladnih strank, kakor je tajnik Kujundžić prebral dopis narodnih poslancev radičeve stranke dr. Mačka. Predavca, Avgusta Košutiča in Stefana Košutiča, ki se pritožujejo, da se seje niso mogli udeležiti, ker jih ima policija internirane, navzlic temu, da jih štiti poslanska imuniteta. Začasni predsednik Asa Lasič je z ozirom na to pritožbo izjavil, da zaključuje sejo in sklicujoč se na ustavo poziva vladno, da imenovanim poslancom omogoči udeležiti se seje, ker sele potem prične lahko zborovati narodna skupščina, ko bo vsem poslancom omogočeno, udeleževati se seje. Po tej izjavi Lasiča je nastalo v skupščini veliko razburjenje. Vladne stranke so bile presenečene nad nastopom opozicije, ki je po izjavi Lasiča zapustila zbornico. Po kratkem posvetu vlade je vladna večina izvolila začasnega predsednika v osebi Obradoviča, ki je nato zaključil sejo.

Druga seja narodne skupščine se je vršila naslednji dan, dne 8. t. m. dopoldne, na kateri je bil izvoljen verifikacijski odbor. Pred volitvijo verifikacijskega odbora je bil še prebran zapisnik zadnje seje, kjer je opozicija očitala vladni večini, da je pogrešno sestavljen. V verifikacijski odbor je bilo izvoljenih na vladni listi 11 članov in na listah

opozicije 10 članov, tako da ima vlada v odboru en glas večine. Seja je bila zaključena tekom ene ure.

SEJE VERIFIKACIJSKEGA ODBORA.

Verifikacijski odbor je pričel zborovati, dne 9. t. m. ob 10 uri dopoldne. Za predsednika je bil izvoljen radikal Srškič. Takoj začetkom seje je opozicija pozvala verifikacijski odbor, da intervenira pri vladi, da takoj izpusti na svobodo internirane poslance HRSS. Zastopniki vladne večine so izjavili, da zaveda o internaciji ne spada v delokrog verifikacijskega odbora. Najprej je pričel verifikacijski odbor razpravljati o volitvah v Srbiji. Vladna večina je verifikirala mandata v beograjskem volilnem okrožju. Verifikacija glede mandata v bregalniškem volilnem okrožju j7 bila odložena, da dobi odbor še razne podatke o volilnem poteku. V bregalniškem volilnem okrožju so namreč zmagali Davidovičevi demokrati.

V sredo je verifikacijski odbor nadaljeval razpravo o potrditvi mandata v srbskih volilnih okrožjih. Vladna večina brez izjeme verifikira vse svoje mandate in naj so proti volilnem postopku iznesene še tako utemeljene pritožbe. Tako na primer je bila zavrnjena pritožba opozicije glede volitev v Kragujevaškem okrožju, kjer je Džoka Popović dobil samo 47 manj glasov kot dr. Velizar Janković in je dokazano, da najmanj tisoč volilcev vsled terorja ni moglo voliti za Popovića.

Samostojni demokrati razširjajo vesti, da bo vlada, oziroma vladna večina enega glasu v verifikacijskem odboru razveljavila vse mandate HRSS. Opozicija odgovarja na te vesti, da potem ni izključena abstenenca vseh opozicijskih poslancev od seje narodne skupščine.

kandidirajo bivšega pruskega ministrskega predsednika Brauna. Demokrati in centum se trudi, da pregovori socijalne demokrate za skupnega kandidata v osebi dr. Marxa. Centrum propagira še posebej kandidature Stegevalda, šefa delavskega sindikata. Desničarske stranke so se odločile za kandidature dr. Jarresa, bivšega ministra notranjih zadev. Verjetno je, da se bodo končno vse republikanske stranke vendarle odločile za dr. Marxa, ker je le v tem slučaju, če postavijo enotno kandidature, izključeno, da bi zmagal desničarski — monarhistični kandidat.

ČESKOSLOVAŠKA.

Kriza, ki je grozila razbiti dosedanja vladno koalicio na Čekoslovaškem, je zaenkrat rešena. Proti pričakovanju so klerikalci na celi črti popustili. V klerikalni stranki se zmagala realna politika dr. Šrameka nad krilom dr. Myslivca, ki je propagiral najožje zvezo z zloglasnim Binkom. Klerikalci so pristali na to, da poda vlada v parlamentu izjavo, s katero najstrožje obsoja protidržavno poslanico slovaških škofov. Dalje so klerikalci soglašali s tem, da se izvede kazenski postopek proti vsem onim duhovnikom, ki so pričeli izvajati

Minister mons. Šramek, voditelj češke klerikalne stranke.

navodila pastirskega pisma, ki jemlje ustave svobode in odreka verske obrede Slovačkom, ki so člani socijalističnih organizacij in Sokola. Klerikalci so se izrekli tudi za to, da se izvede interkonfesijski zakon tudi na Slovaškem. Vlada je s pristankom klerikalcev sklenila, da predloži parlamentu predlog, da se odpravijo sledeči prazniki: Sv. Stefan, Svečnica, velikonočni in binkošni ponedeljek in Sv. Janez Nepomuk. Na mesto teh praznikov se uvede praznovanje Sv. Cirila in Metoda, Jana Husa, Sv. Vavilava, dan 1. maja in dan narodnega osvobodjenja, dne 28. septembra. Odprava praznikov znači, da se Če-

Minister pravosodja Dolansky

v katerega resor spada zasledovanje onih, ki izvajajo pastirski list slovaških škofov.

škoslovaška pripravlja na ločitev cerkve od države. Najodločnejšo borbo so vodili proti klerikalcem narodni socijalisti in socijalni demokrati. Tudi Sokolstvo se je odločno izjavilo proti klerikalni kulturno bojni ofenzivi na Slovaškem. Če bi ne prišlo do sporazuma, bi vlada demisijsirala in razpisane bi bile nove volitve. Posebno narodni socijalisti so si želeli volitev, ker bi sigurno pridobili na mandatih. Socijalnim demokratom, kakor tudi drugim strankam pa razpis volitev ni bil po volji, ker bi po večini vsi utrpeli na glasovih. Funkcijska doba sedanega čkoslovaškega parlamenta poteče šele prihodnje leto. Zdi se, da je prišlo do izgladitve vladne krize na inicijativno prezidenta Masaryka, ki je opozoril stranke na nujno rešitev raznih državnih vprašanj, katerih ni mogoče v sedanjem času odložiti za čas po eventualnih volitvah.

OBLEKE NA
OBROKE
O. BERNATOVICH
LJUBLJANA, MESTNI TRG

MLADINSKI VESTNIK

Jesenice. »Bratstvo« je priredilo v soboto, 7. t. m. za svoje člane predavanje o Karlu Pulpanu, apostolu proletarske mladine. Predaval je brat Kozinec. Pred predavanjem je brat Bokal v vnešenih besedah orisal našo idejno borbo in njen pomen za ustvarjanje nove človeške družbe, družbe bratstva, solidarnosti in socijalistične zvestosti. Oba govornika, kakor tudi predsednik br. Božič s svojim otvoritvenim in zaključnim govorom so želi obilo priznanja. Redna predavanja se vrše v našem »Bratstvu« že dalj časa in se bodo še nadaljevala.

Hrušica na Gorenjskem. V nedeljo, 8. t. m. smo položili temeljni kamen za ustanovitev »Bratstva« na Hrušici. Vršil se je ustanovni sestanek, ki se ga je udeležilo nad 50 bratov in sester. Predsedoval je sestanku predsednik jeseniškega »Bratstva« br. Božič. O pomenu in ciljih organizacije je govoril br. Kozinec, nadalje so govorili se br. Bokal, Tičar in drugi. V pripravljalni odbor so bili izvoljeni sledeči bratje in sestre: Branc Jože, Fidel Jože, Krajnik Franc, Hojak Edvard, Juh Alojz, Nikolč Jože, Endliher Jože, Tarnan Janez, Drenšek Miha, Križec Katarina, Lakota Minka, Stefe Julka in Medvešek Stefanija. Ustanovni občni zbor se vrši v aprilu.

Ljubljana. »Bratstvo« ima redne pevске vaje vsak torek od 8. do 10. ure zvečer

v društvenem lokalu v Narodnem domu. Sprejemajo se še novi pevci in pevke.

Ljubljana. »Bratstvo« Redni tedenski članski sestanki so vsak petek ob 8. uri zvečer v društvenem lokalu v Narodnem domu. Sprejemajo se novi člani.

Šolski odsek »Bratstva« v Ljubljani zaključil letošnje srbohrvaške tečaje v šoli na Grabnu, v torek 17. t. m. ob pol 7. uri zvečer. K zaključku vabi odsek zastopstvo o.i.o. in odbornike ter člane »Bratstva«, ki se za delo tega odseka zanimajo. Podrobno poročilo o delu odseka v prihodnji »Novi Pravici«. — Vodja odseka.

»Bratstvo« v Zagorju pozivlja vse svoje brate in sestre, kakor tudi članstvo NSSZ, da priredi »Bratstvo« v Zagorju skupno z brati v Kotredu odhodnico za brate, ki odhajajo v vojaško službovanje. Odhodnica se vrši v Kotredu v gostilni g. Uraniča. Igra kvartet br. F. Uraniča. — Dolžnost vseh bratov in sester je, da se udeležijo vsak odhodnice naših najagilnejših bratov. Vabi se tudi vse druge voj. novince na to odhodnico, ki se vrši v nedeljo dne 22. marca v Kotredu.

Knjižnica »Bratstva« v Ljubljani posluje redno vsak torek in soboto od 6. do 8. ure zvečer v Pulpanovi čitalnici v Gajevi ulici. Bratje, sestre, sžite po knjigah iz naše knjižnice ter darujte knjige za isto.

STROKOVNI VESTNIK

Se o pravilniku bratovskih skladnic.

V soboto 28. pr. m. so imeli zaupniki 11. rudarske skupine in odborniki bratovske skladnice sestanek, na katerem so razpravljali o novem pravilniku bratovskih skladnic. Na seji se je izdelala sledeča spomenica:

Seja zaupnikov 11. rudarske skupine in odborniki bratovske skladnice ugotavlja, da je izdan pravilnik bratovske skladnice za zavarovanje rudarjev in osebja v rudarskih podjetjih v Kraljevini SHS brez zakonite podlage in v nasprotju s člani 153 do 158 ter 211 zakona o zavarovanju delavcev.

V stvari sami je pravilnik nesprejemljiv tako s stališča delavstva, kakor s stališča podjetij.

Posebno ugotavlja: 1. Delitev članstva v polnopravne in manjpravne člane po čl. 39 bo dalo povod za izločitev celih skupin iz zavarovanja in se naj odpravi.

2. Določbe čl. 48, 49 in 50 glede prekinitve članstva so za delavstvo nesprejemljive, ker lahko dajo povod za najrazličnejše zlorabe.

Mesto teh se naj sprejme v pravilnik določba, da v slučaju prekinitve zaposlitve članstvo ne prestane.

V slučaju, da se dobi ponovno delo pri enem izmed obratov spadajočim pod bratovsko skladnico v Kraljevini SHS se imajo prejšnja leta všteti, premijske rezerve eventualno preodkazati.

V slučaju, da zavarovaneec v dobi zavarovalne obveznosti sploh ne vstopi v delo pri enem izmed zavarovanju obvezanih podjetij, se mu ima po preteku zavarovalne obveznosti nabraba premijska rezerva v polni meri izplačati.

3. Določbe glede organizacije (čl. 5 in naslednji) jemljejo delavstvu dosedanje dvotretjinsko zastopstvo, deseti odstavek čl. 20, ki daje predsedniku dva glasa, krši celo po zakonu o zavarovanju delavcev zastgurano načelo paritete.

Delavstvo zahteva, da se mu varujejo tozadevne dosedanje pravice.

V nedeljo 8. t. m. se je vršila seja 11. skupine in odbornikov bratovske skladnice v Zagorju, kateri je predsedoval g. Rudolf

Kegencin. Na seji je o pavilniku poročal naš strokovni tajnik brat Kravos in se je nato vršila obširna debata, na kar se je sklenilo, pridružiti se spomenici, ki so jo sprejeli zaupniki v Trbovljah in ki jo zgoraj priob-čujemo.

Na merodajnih činiteljih je sedaj, da pravilnik popravijo v smislu delavskih zahtev.

Upravni odbor NSSZ ima svojo sejo v nedeljo 15. t. m. ob 2. uri popoldne v strokovnem tajnistvu. Vsi odborniki naproseni k polnoštevilni udeležbi.

Podružnica NSSZ v Ljubljani vabi vse ljubljanske člane na izredni občni zbor podružnice, ki se bo vršil v ponedeljek 16. t. m. ob 8. uri zvečer v strokovnem tajnistvu v Narodnem domu. Dnevni red je razviden iz vabil. Prosimo vse ljubljanske člane, da se sestanka sigurno in točno udeležijo.

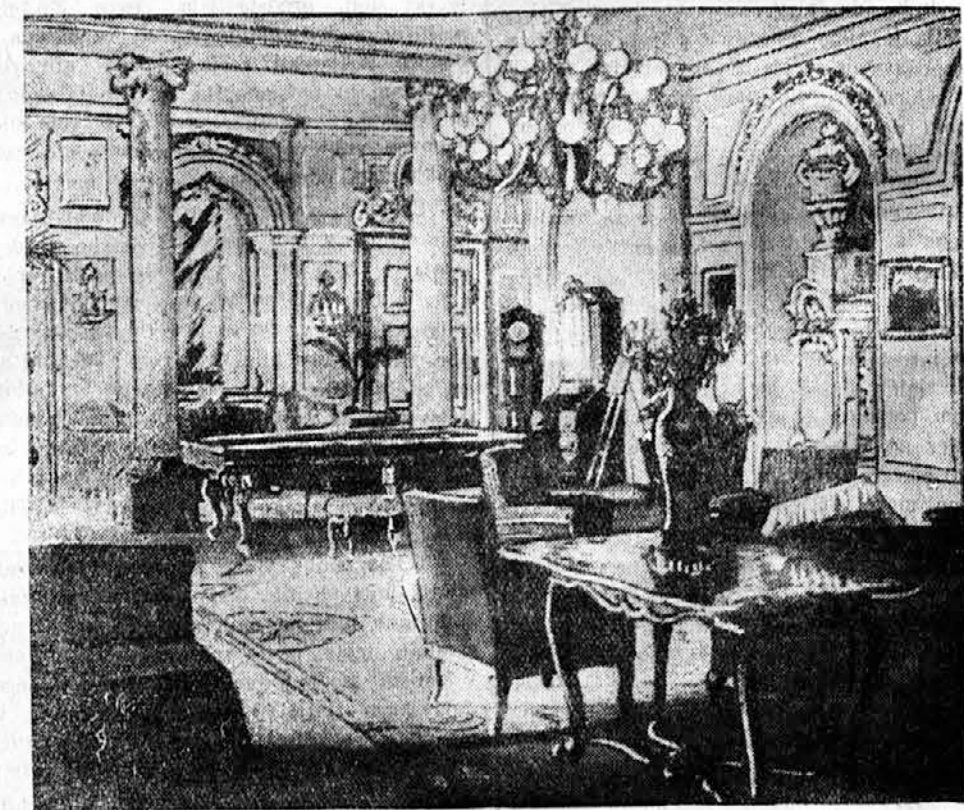
Za ujedinenje. Člani bivše Zveze rudarskih delavcev so se, kakor posnemamo iz »Delavsko-Kmečkega lista«, pismeno obrnili na Unijo slov. rudarjev v Zagorju v svrhu ujedinenja obeh organizacij. Nam se zdi, da ne more biti govora o ujedinenju, če Zveza rud. delavcev ne obstoja več. Člani te zveze na pristopijo k eni izmed obstoječih rudarskih organizacij in te bodo potem razpravljale o ujedinenju. Posamezni člani bivših organizacij pa gotovo ne bodo imeli uspeha, ker ne zastopajo razum sebe nikogar drugega.

Strojki rudarjev na Madžarskem. Na Madžarskem stavka že teden dni 15.000 rudarjev v protest radi nameravanemu podaljšanju delovnega časa.

Belgijski rudarji za enoten boj. Ker stoje belgijski rudarji pred velikimi boji, so pričeli misliti o strokovnem ujedinenju. Dve rudarski zvezi sta predložili sklicanje kongresa ujedinenja. Kaj pa pri nas?

Premog trboveljski, libovski in črnomaljski, drva, koks, oglje, šlezjske brikete do- bavlja »Ilirija« LJUBLJANA, Kralja Petra trg 8, tel. 220 Plačilo tudi na obroke.

ZAKAJ TAKO TEČETE, KO DOBITE VENDAR

Letno bivališče Masaryka v Židlochovicah

Petinsedemdeset let.

Vse nas prepričuje, da je duh petinsedemdesetletnika, ki ga je s spoštovanjem in ljubeznijo proslavil češkoslovaški narod in njegovi prijatelji po svetu mlad in čil. Kajti v njem je žepa po spoznanju in sila razumevanja, možnost razvoja in pripravljenost učiti se v šoli življenja; v njem je potreba idealistične vere v možnost in nujnost napredka v lepšo bodočnost združeno z borbena voljo in plodno energijo. Duh, ki gre vedno za tem, v kar verje in kar proglašja.

Ne bi delal prav, kdor bi Masaryka predstavljal za nezmožnega duha, ki ni nikdar v iskanju resnice zgrešil pravega pota, ki se ni boril za resnico sam v sebi in s seboj samim, temveč, ki jo je našel takoj spočetka gotovo in neizpremenljivo. Nikakor! Masaryk je duh, ki stalno giblje, ki se neprestano bori za svojo misel in za ideje svojega naroda in svoje dobe.

Masaryk se je razvijal, spreminjal, zboljševal samega sebe, toda način, kako je to delal, kaže, da je njegov porast organičen, kakor porast drevesa, da izhaja vedno iz istih korenin. Baš na Masarykovem miselnem razvoju moremo krasno videti, kaj pomeni stalno duševno delo. Ker ta mislec in politik ni nikdar menjal svojih nazorov pod slučajnimi vplivi in zunanji dojmi, temveč je dozoreval k novemu nazoru po globokem notranjem procesu, po dovršenem razmišljanju v vseh spornih vprašanjih. Tudi izkušnje iz razvoja dogodkov okoli sebe je vedno v svojem duhu kritično predelal in šele tedaj, ko so prešli njegovo duševno delavnico, so mogli vplivati na smer in razvoj njegovih idej in stremeljenj.

S problemom revolucije n. pr. se je bavil Masaryk čela desetletja, vračal se k njemu v vseh svojih knjigah zopet in zopet in pri tem je premenjal svoj nazor, ker je razmišljal o problemu vedno globlje in vedno bolj vsestransko. Od absolutnega zanikanja upravičenosti revolucije v prvih svojih delih do principelnega priznanja iste za gotovih moralnih in političnih pogojev in omejitev v njegovih zadnjih delih moremo korak za korakom slediti, kako je Masaryk izpopolnjeval, brusil in likal svoj nazor o revoluciji.

Kakor svoj nazor o revoluciji, tako je Masaryk izpolnil svoje nazore o dru-

gih temeljnih vprašanjih človeške družbe, o humaniteti, demokraciji, socializmu in internacionalizmu in razmerje teh tendenc k moderni narodnostni ideji in v vseh teh slučajih opazimo, da je njegova zadnja sodba, njegova zadnja formula plod dolgoletnega duševnega in razumnostnega napora.

Nevsakdanost in izrednost te Masarykovske poti do lastne resnice, ki je baš v sled svoje zrelosti postala živa in plodna vera velikega dela naroda, postaja še jasnejša, če jo primerjamo z drugimi pojavi našega javnega, predvsem političnega življenja. Ali ne vidimo ravno pri nas, kako so oni, ki so svoj čas sledili Masarykovim idejam o narodnosti, demokraciji in socialnem ustroju družbe, zatajili vse in slede danes ideologiji nemškega nacionalizma in zastarele protifarške gonje. Naprednost, demokracija, težnje za socialno pravično uravnoteženje — vse prazna fraza, z dejanji pa se bore baš proti onim, ki jim je Masaryk še vedno zgled in duševni voditelj, z dejanji pa podirajo in uničujejo, kjerkoli morejo realizacijo, ostvarenje Masarykovih idej. Od naprednega imena so napravili krinko, za katero se skriva najhujše reakcionarstvo, naravnost cinični jezuitizem.

In kako različno od naših nasprotnikov komunizma postopa Masaryk! Masaryk kritikuje in odklanja evangelium in predvsem prakso ruskega revolucionarnega komunizma, ko se je potrudil in ko se stalno trudi, da ga spozna in doume. Pri nas si je večina »protiboljševikov« ta trud prihranila, njihova sodba je bila v naprej gotova.

Na nas narodnih socialistih, ki je naš program zgrajen na osnovah Masarykovih idej demokracije, narodne in socialne enakopravnosti, je, da z našim vstrajnim delom pripomoremo tem idejam do onega uresničenja, ki so ga dosegli v toliki meri v češkoslovaški republiki. To pa bo mogoče le tedaj, če bomo šli brezobzirno v boj za našo resnico, če bomo vedno in povsod sledili v besedah in dejanjih duševnemu našemu voditelju »tatičku-bčičku« Masaryku. Potem morajo tudi naši domovini priti časi, ko jih danes doživlja češkoslovaška republika pod vodstvom svojega velikega predsednika.

T. G. Masaryk — filozof, reformator, heroj.

(Slavnostni govor dr. R. Krivca na proslavi Masarykove 75 letnice v Češkoslovaški-jugoslovanski ligi.)

Da bomo v pravem duhu praznovali današnje slavje, se moramo zavedati, da se Masarykova 75-letnica ne slavi le zato, ker je jubilatni prezident Republike. Masaryk ni velik zato, ker je vladar, temveč krmilar države je postal, ker je bil kot največji sin naroda te najvišje časti najvrednejši in za ta največji urad najposposnejši.

Toda nič bi ne bilo napačnejše, kot slaviti Masaryka s takšnimi superlativi četudi zasluženimi. Masarykova proslava se mora vršiti le v njegovem duhu, to je tako, da se razmotriva vsebina njegovega nauka in življenja.

Nauk in življenje, to je pri Masaryku eno. Tudi enega stavka ni napisal, h kateremu bi ga ne bilo življenje sililo. V njegovi filozofiji ni ideje, ki bi je ne bil prelil v življenje. Da, tudi njegov gigantski boj proti Avstriji temelji na filozofskih principih.

Za tiste, ki so poznali Masarykovo delo do leta 1914, ni bila nič novega vest, da se je Masaryk postavil v čelo češke revolucije v tujini. Tisti, ki so poznali Masaryka in njegove nauke, so videli v njem revolucionarja že zdavnaj pred svetovno vojno. Revolucionarji so oni, ki izpovedujejo in se bore dosledno za resnico in pravico proti laži in nasilju. To je delal naš častiti slavjenec že kot dijak; isto ko je bil še mlad profesor na univerzi; ostal je sam sebi in svojim idealom zvest, ko je dosegel in prekoračil najlepša moška leta, in še gorečnejši borec za resnico in pravico je postal, ko se je njegovo sadu polno življenje nagnilo k jeseni; ne majno pa stoji na svetilniku resnice in pravice tudi danes, kot najvišji politični funkcionar, zanj ne eksistira Machiavelli, zanj velja le oporoka, ki jo je zapustil mister Jan Hus: »Iščite resnico, poslušajte resnico, učite se resnice, ljubite resnico, govorite resnico, držite resnico, branite resnico do smrti«.

Masaryk je bil vedno en in isti, tako v boju proti podvrženim češkim ropom, kot v boju proti vraži o ritualnem umoru; enak v boju za svobodo visokih šol kot pozneje, ko je pred svetovnim forumom brnil zagreške veleizdajalce, pobijal Friedjunga in razkrinkaval Aehrenthala. V vseh teh bojih je šlo za obrambo resnice, pobijanje laži, preprečevanje nasilja. Na prav teh etičnih principih temelji tudi njegov boj za pravico češkega naroda. Narod ima pravico do samostojnosti. Na Avstriji je, da jo pridobi v njej, sicer jo pridobi izven nje.

To je povedal Avstriji že leta 1892 kot poslanec v državnem zboru, kjer je dejal, da hoče češki narod samostojnost čeških dežel; hočemo, da o sebi sami odločamo; hočemo živeti polno in popolno narodno življenje. Mi nismo mal narod, o katerem so se navadili odločati krogi v Avstriji misliti, da se more v najhujšem slučaju trpeti s tem, da se mu dajo majčkene koncesije. Položaj češkega naroda je evropski in svetoven. Češki narod je imel in ima kulturo, ta narod hoče v spominu na svojo veliko preteklost kot samostojni narod živeti, hoče vršiti velika dejanja. Zato naj se dunajski gospoda nikar ne čudi, če češko ljudstvo ne le pazi, temveč tudi organizira stražo, o kateri starejši rodoljubni rod na Češkem niti pojma ni imel.

Masaryku je šlo od vseh početkov njegovega javnega delovanja za to, da bo napovedana straža umstveno in naravno sposobna svojo težko nalogo vršiti. Po Masarykovem prepričanju mora naše življenje temeljiti na gotovih trdnih filozofskih principih, sicer je vse življenje prazno, veriga slučajev. Zato je šlo Masaryku za to, da ustanovi in utemelji filozofične principe, po katerih se je narod v njegovem delu za samostojnost ravnati.

Ves je bil prevzet prepričanja, da se nahaja češki narod pred veliko narodno nalogo. V Husu pravi že leta 1896: »Naša slavna preteklost, naša velika minulost je majhna v razmerju s tem, kamor nam kaže«. V tem prepričanju je pisal v letih 1893-1900 knjige: Češko vprašanje, Jan Hus, Havlíček, Socialno vprašanje, ki tvorijo češki narodni katekizem. V teh spisih odkriva Masaryk narodu smisel njegove zgodovine, smisel njegovega življenja, cilj prihodnosti in sredstva za dosega tega cilja. Z navedenimi spisi je ustvaril Masaryk filozofijo češkega naroda.

Vrhunec in centrum zgodovine češkega naroda je Bratstvo, kakor ga je razvil Chelčický, kot nadaljevalci Husove reformacije. V Bratstvu se je pokazala češka prav, češka humaniteta. Na Bratstvo so naslonili svoje delo buditelji češkega naroda Dobrovský, Kolár; v njihovi smeri so nadaljevali Palacký, Smetana, Havlíček.

Ideal Bratstva, ideal humanitete, je smisel češkega narodnega življenja. Ta ideal zahteva, da vidimo in čutimo v vsakem človeku sebi enakega, posebno v onih, katerim smo se dosedaj kot za-

ostalim ogibali. Vendar pa ta humanitetna ideja ni sentimentalnost, solzavost, temveč neumorno delo, ki zahteva, da bojuješ proti zlu v vsem in povsod, da bojuješ proti zlu lastne in tuje nehumanitete družbe, proti njenim kakršnimkoli organom. Ta ideal pomenja, biti vstrajen, neustrašen.

S priznanjem humanitetnega ideala naveže češki narod svojo sedanost na najboljšo dobo svoje preteklosti, premosti večstoletno duševno in naravno spanje.

S humaniteto pojde češki narod v prvi vrsti človeškega napredka.

Bratstvo je bilo vrhunec češke minulosti in njegov humanitetni ideal naj bo luč v bodočnost.

Humaniteta pomenja najširšo in najmožnejšo izobrazbo naroda. V tem idealu se moramo preroditi in naš prerod mora biti prerod duše. Prerod mora biti novo življenje celega človeka. Ta ideal veleva, da iščemo resnico, da poslušamo resnico, da se učimo resnice, ljubimo resnico, govorimo resnico, držimo in branimo resnico do smrti. Živeti moramo pozitivno, brez strahu in bojzani iti svojo lastno češko pot. Na ta način premagamo strah pred svojo malostjo.

Sledeč humanitetnemu idealu bomo mogli pristopiti tudi k reševanju socialnega vprašanja in to na način, kakor ga zahteva posebni položaj češtva, ki veleva, da socialno vprašanje ni samo delavsko vprašanje, ni vprašanje enega razreda ali kaste, temveč vprašanje nas vseh, ki ga je treba rešiti v celoti in pozitivno, treba je; prosvetliti glave in ogreti srca vseh; dati duhu moč nad materijo; zatreti samoljubnost. Socialno vprašanje je bistvena sestavina češkega vprašanja.

Sledeč idealom humanitete zavzame češki narod v svetovni organizaciji onomad vse pomembno mesto, ki ga je zavzemal takrat, ko je šel v minulosti za temi idejami in ideali.

Sledeč idealom humanitete se bliža narod k samostojnosti.

Ne z nasiljem, temveč z reformacijo. Toda narod ima pravo tudi na revolucijo.

To je Masarykova narodna filozofija, ki je obenem in predvsem politični program, vsebujejoč istočasno etiko moderne češtva. Masaryk ne oddeljuje politike od pravosti. Zato bodi glavna skrb ne politika na zunan, temveč glavno nam bodi skrb za pravni in prosvetni napredek družbe. Le na te široke temelje kulturnega programa oprta politika bo uspešna.

Svoje nazore je širil neutrudljivo, za katedrom, v časopisih, v knjigah in shodih, posebno pa med dijaštvom in inteligenco, kjer je širil razumevanje za socialno vprašanje in potrebe delavnega ljudstva. Delavstvo je pa hodil izobraževati s predavanji, kjerkoli je mogel je podpiral svoje cilje in zahteve s svojo osebnostjo in znanstveno avtoriteto.

Povdarjajoč pomen drobnega dela, dela, ki ga nihče ne sme vršiti, je sam pokazal, kaj in kakšno je drobno delo in kakšen sad rodi. Sad tega in sličnega drobnega dela, ki ga je Masaryk vršil pred vojno in med vojno, so bile tudi

legije, v katerih se je zbiral ves narod, v istem odstotku delavci kot inteligenca. Sadovi drobnega dela se kažejo tudi po doseženi samostojnosti; mirni razvoj socializma na Češkem je mogoč zato, ker je Masaryk od vsega početka budil razumevanje za stvar revnega ljudstva in za napredno rešitev socialnega vprašanja.

Sad takega drobnega dela so bili že pred vojno navezani ozki stiki med Čehi in Slovaki. Masaryk je hodil med Slovaške, se stikal z visokošolsko generacijo, ki vodi danes politično in kulturno življenje Slovakov, ji dajal program in navodila ter jo bodril za obrodno delo. Bil je prvi češki politik, ki je to delo vršil, in sad: osvoboditev Slovakov.

Tako je Masaryk vsako misel, ki jo je izrekel, prelil v življenje, po njej in z njo živel in s svojim življenjem pokazal velikost svojih naukov. Z življenjem je pokazal, kaj zanj pomenja ustavljanje se nasilju, govoriti resnico in ne imeti strahu.

Masarykove ideje, preizkušene v življenju in njegovih bojih so prekvalele ves narod; vpliv njegovih naukov se je čutil v vseh pojavih češkega javnega življenja: v znanosti, literaturi in politiki.

brez ozira na uspeh ali neuspeh, boj za pravico, boj proti Avstriji, ki ga je končal z vidno zmago — s politično samostojnostjo češkoslovaškega naroda.

Ni bil sam, ki je cilj uresničeval, bili so tu tisoči. Po Masarykovem delu zrevočionirana češka duša je pod njegovim vplivom odvrkla od sebe vezi slabosti. V njej je zagorelo hrepenenje po velikosti, po svobodnem odgovornem življenju, po življenju v znamenju večnosti. Ta duša se je izkazala v legijah katerim je dal Masaryk duha. Masaryk je napravil iz čeških vojsk armado božjih bojevnikov. Njegov duh je z enotno drugo preprijal armado na vseh bojiščih; bojevnik so črpali iz njega vztrajnost in pogum.

V istem času je narod doma v trenutkih obupne negotovosti videl v njem simbol samega sebe in s strahom in trepetom zasledoval njegovo revolucijo pot po treh delih sveta. Pot po Evropi, Aziji in Ameriki, koder je hodil brez udobnosti, brez strehe in brez oddiha, da bi seznanil narode in njihove odločujoče činitele s češkoslovaškim vprašanjem, da bi pobijal avstrofilske nazore in prepričeval o potrebnosti obnovitve češkoslovaške države.

Filozof-reformator je postal heroj in ustvaril tip modernega nadčloveka.

S svojim delom se je postavil ob stran Husa, Žižke, Chelčického, Komenského. Postal je oče svobodne domovine, duševni svetilnik naroda.

Velikostno ne le v času, temveč pred večnostjo je Masarykovo delo. Ravno tako velikostno je pa tudi narodovo spoznanje in priznanje, ki je prvi izbral filozofa kat eksosten in reformatorja za prezidenta države.

Kadarkoli bodo Čehi mislili na svojo slavno minulost, premišljevali o bistvu Češtva, kadar bodo hoteli tujcem pokazati vsečloveški pomen svojega naroda, kadar bodo v težkih dobah iskali oporo v svojih velikih voditeljih in pozibudo za nove boje, se bodo zatekali k Masarykovim naukom.

Dokler se bo pisala zgodovina češkega naroda, dotlej bo živelo tudi Masarykovo ime.

Masarykove misli.

»Pri pazljivem motrenju življenja ne vidim razlike med razumstveno nadarjenostjo žene in moža. Mislim, da je žena sposobna za vsako delo in vsak znanstveni poklic.«

»Vera se mora živeti. Vera zahteva človečansko pravost, višji nazor o celem rodbinskem življenju, višje in plemenitejše pojmovanje zakona, poglobitev socialnega sožitja.«

»Ne smemo delati razlike med politiko in pravostjo. Kakršno moralno ima kdo, tako politiko izvajaj.«

»Demokratizem pomenja ljudstvo dvigniti, ne ponižati se k njemu, laškati mu, ne uklanjati se trenutnim kratkovidnim tokovom in teženjam množice.«

»Prva zahteva človečnosti, prvo pravilo sociologije je, da se mora vsakdo izobraževati. Kdor brani posamezniku ali narodu do izobrazbe, smrtno greši — pravico do izobrazbe ima vsak človek ravno tako ko pravico živeti.«

»Resnično češki človek, češko mislec ne sprejema pustega nacionalizma in praznega političizma.«

»Človek ni ustvarjen za vero, temveč vera za človeka.«

»Demokratizem ni le političen sistem, temveč tudi moralni in predvsem moralni.«

»Ne z nasiljem, temveč mirno, ne z mečem, temveč s plugom, ne s kravo, temveč z življenjem k življenju — to je odgovor češkega genija, to je smisel naše zgodovine in zapuščine velikih prednikov.«

»Narodnost ni samo v jeziku, temveč je v državi in politiki, v gospodarstvu in socialnem stremeljenju, v pravosti in religiji, v vedi, filozofiji in umetnosti.«

»Prav dobro vem, kakšne težave povzroča v praksi uradnik, učitelj drugim, kako težko je politično delovati v ozkem krogu, toda nobene pomoči ni, mi moramo ven iz tega močvirja in moramo pokazati barvo vedno in povsod.«

»Zlo moramo premagati z dobrim. Moramo zavračati vsako nasilje in sicer dosledno, ker drugače ne pridemo naprej. Braniti se moremo in moramo v skrajnem slučaju tudi z železom, toda ogibajmo se aktivnega nasilja in novega nasilja.«

Iz Masarykovega življenja.

Prošlo soboto je praznoval celokupen češkoslovaški narod petinsedemdeseto obletje rojstva enega svojih največjih sinov: svojega prezidenta, svobodno izvoljenega vladarja republike, T. G. Masaryka. In z češkoslovaškim narodom je praznoval to obletnico vse kulturno človeštvo, predvsem pa ves slovanski svet, ki dolguje baš Masaryku spoštovanje in ljubezen za njegovo življensko delo, katerega sadove uživa skoro v isti meri, kakor narod češkoslovaški.

Rodil se je Tomaž Masaryk kot sin siromašnih staršev l. 1850. v Hodoninu na Moravskem. Oče njegov je bil cesarski kočijaž in z njim vred je moral Masaryk že v otroških letih večkrat menjati svoje bivališče. Že v teh najnežnejših letih je imel priliko opazovati nižnje življenske siromašnosti in verjetno je, da so že takrat pognale prve kali njegovega iskrenega demokratičnega občutja in globoko religioznost, ki se izraža v vseh njegovih poznejših delih.

Po končani ljudski šoli je obiskoval nižjo realno v Hustopeču. Nato so ga poslali stariši na Dunaj, da se izuči umetnega ključavničarstva. Toda Masaryk je hotel postati kovač in se je kmalu vrnil domov. Znanci pa so pregovorili njegovo

stvenem in moralnem prerodu vseh plasti češkega naroda in v kratkem času je zbral okoli sebe toliko pristašev, da so se lahko organizirali v samostojno stranko realistov in tako je prišel Masaryk s svojim idejnim prijateljem Drtinom leta 1906 zopet v dunajski parlament.

Sedaj pričena njegov brezobzirni boj proti Avstriji, od katerega ni odstopil niti za trenotek, dokler ni dosegel končne zmage. Razkrinkaval je avstrijsko birokracijo v aferi zagrebskih veleizdajalcev pred celim svetom kot ponarejevalko dokumentov, s svojimi študijami o Rusiji pa si je svoj sloves še povečal.

Masaryk je pričakoval vojne in pripravil nanjo češki narod. Njemu se ima zahvaliti v veliki meri, da je bil nanjo duševno in organizatorično razmeroma dobro pripravljen.

Takoj v pričetku vojne je Masaryk zapustil Prago in Avstrijo, ter se podal v Italijo, Švico, Francijo, Rusijo. V domovino se je vrnil šele po osvobojenju in češki narod ga je sprejel kot svojega osvoboditelja in ga izvolil za svojega vladarja.

O njegovem delu med vojno bi se dale napisati knjige. Bodi dovolj, če po-

12 STRANKE

Krajevnim organizacijam in zaupnikom NSS. Na zadnje dopise in okrožnice so se dosedaj odzvali samo nekatere organizacije, medtem ko jih je nekaj, ki se niso sporočile kdaj se vrši redni občni zbor. Kakor smo že v zadnji številki »Nove Pravde« sporočili, tako sporočamo ponovno tudi še danes, da se morajo brezpogojno izvršiti do 15. aprila občni zbori pri krajevnih organizacijah. Ako pa so se občni zbori pri nekaterih organizacijah že pred volitvami izvršili, pa naj se vrši tudi v tem času zaupniško zborovanje. Nekateri organizacije nam tudi še niso sporočili imena vseh izvoljenih funkcionarjev, zato jih v interesu strankinega reda pozivljamo, da to nemudoma stori. Tudi še nimamo popolnih obračunov od strankinih znamk in znakov ter prosimo, da se tudi v tem pogledu napravi red.

V interesu strankinega razvoja je, da nam vsaka krajevna organizacija redno mesečno poroča o političnem položaju svojega okoliša, da se z ozirom na razne začetke lahko pravočasno razpravi potrebne korake. Sploh pa je v interesu našega gibanja, da imamo redne mesečne sestanke pri vsaki organizaciji, da smo na ta način kar najboljše informirani o vseh potrebah ljudstva.

Uprava »Nove Pravde« se je pričela pri strankinem načelnstvu, da nekateri organizirani tovariši ne plačujejo redno varnine za naš list. Ker smo navezani sami na se in ker nimamo fondov, s katerimi bi vsled netočnega plačevanja nekaterih tovarišev plačevali eventualne primanjkljaje, zato v interesu našega tiska pozivamo vse krajevne organizacije, da opozorimo vse zaostanke čimprej plačajo in v bodoče pa natančno vplačujejo vnaprej. Vsi tovariši naj se zavedajo svojih dolžnosti ter naj pomislijo, če bodo izpolnjevali svoje dolžnosti točno, da si prihranimo veliko časa in nepotrebnih stroškov za izterjavanje. Pokažimo tudi v tem pogledu, da smo in hočemo biti disciplinirana stranka.

Seja osrednjega izvrševalnega odbora NSS se vrši v nedeljo 15. t. m., ob pol 10. uri dopoldne v spodnjih strankinih prostorih Narodnega doma v Ljubljani. Dnevni red je sledeči: 1. Poročilo predsedništva, 2. Poročilo o političnem položaju, 3. Strankina organizacija in tisk, 4. Določitev strankinega zbora, 5. Predlog za strankin davek, 6. Slučajnosti. Z ozirom na politično situacijo in na položaj stranke po volitvah in z ozirom na sklicanje strankinega zbora je seja zelo važna, zato prosimo polnoštevilne in točne udeležbe.

Celjsko okrožje.

Članski sestanek celjske krajevne organizacije se je, kakor običajno, tudi minulo soboto vršil v klubovi sobi hotela »Zvezda«. Poročal in nadaljeval je z započetim delom eden tovarišev odbornikov, ker sta tovariša predsednik in tajnik odnosno blagajnik bila odsotna. Njuna odsotnost, za katero so nekateri člani vedeli že poprej, je bila menda tudi povod, da udeležba ni bila taka, kot bi bilo želeli, ker so gotovi člani pač bili mnenja, da se vsled tega sestanek ne bo vršil. Z ozirom na to se tovariši ponovno opozarjajo, da se članski sestanki vršijo redno razven v slučaju preklica, kajti potrebo sestankov je gotovo vsakdo uvidel. Tega naj bi se zavedali zlasti oni tovariši, ki so prevzeli gotove dolžnosti, a jih še vedno niso izpolnili, pri čemer ne pomislijo, da s tem otežkočujejo, ovirajo in po potrebnem zavlačujejo delo onim tovarišem, ki isto vršijo z vso poštrevnostjo. Vsakdo želi v naših vrstah red, naj torej ne bo nikogar, ki bo sam povzročal nered! To dejstvo se mora vedno naglašati in ga moramo imeti vsi vedno pred očmi.

Redni članski sestanki se vrši zopet prihodnjo soboto 14. marca 1925 ob 8. uri zvečer v klubovi sobi hotela Zumer in vabimo vse spoštovane tovariše, da se istega zanesljivo in polnoštevilno udeležijo, da zamoremo reorganizacijska dela, ki smo jih započeli po izvršenih državnozborskih volitvah, vendar enkrat definitivno končati ter da vidimo, kdo in kaj je ostalo zvesto ter kje in kateri so bili izostanki, vsaki in izdajice. Je stvar sicer že precej razjasnjena in je zaradi tega važna, da to izvedo vsi oni tovariši, ki se neuklonjivo zbirajo okoli naše neomadeževane zastave, da se ne pustijo zbegati in od nikogar premetiti in ki so se pozivom, da podpisujejo pristopnice in da plačajo davek in članske prispevke, tudi takoj brez odlašanja in izgovorov odzvali.

Strankarska zavetnost. — Navdušen pristaš, tovariš iz Celjske krajevne organizacije je poslal letni prispevek in članarino za dve leti z naslednjim dopisom: »Na Vašo okrožnico od 15. II. 1925, se radevolje odzivam ter Vam obenem vpošljam za leto 1924 in 1925 strankin davek in letnino v skupnem znesku po 14 dinarjev. — Želim obenem k pokretni narodno-socialistične ideje najboljše prirediti, razvoj, napredek in mnogo uspehov. Blizem Vam, le nemoteno naprej po začetni poti ter z vztrajnostjo in slavnostnostjo do uresničenja programnih načel in smernic. V tej želji Vam sporočam tovariške pozdrave. — Tovariši, vzemimo si za vzgled navdušenega tovariša, ki ne živi v rožnatih razmehih, a se tudi po svojem po-

klicu ne more gibati tako svobodno, kakor bi se rad. Ako bomo vsi enako odločni in enako zvesti načelom stranke, potem smo pač lahko prepričani, da gremo i mi lepiši bodočnosti nasproti.

Ponovno pozivljamo članstvo, da plača strankin davek in letne prispevke. V poslednji številki smo opozorili, da so prejeli vsi zamudniki po pošti opomine in poštne hranilniške položnice v svrhu, da ni izgovora, da ne pride nikdo pobirati ter da tako na najenostavnejši način lahko izvršijo svojo dolžnost in prispevke plačajo.

»Nova Pravda«. Dognali smo, da niso naročeni na naš list niti nekateri taki člani, ki bi se morali iz istega vedno redno podučiti, kaj se dela in vrši in ki vsled tega sploh ničesar ne vedo in to tem manj, ker jih tudi nikdar ne vidimo pri članskih sestankih, dasi imajo za marsikaj drugega vedno dosti časa in tudi denarja. Mi to dobro vidimo in redno beležimo, da bomo, kakor je sklenjeno napravili tudi energično remediuro. Kdor našega lista ne naroči in ga ne čita, kdor sklepov odbora ne izvršuje, kdor ne zadosti določilom strankinega organizacijskega reda, naj bi ne bil sprejet tudi v nobenem slučaju kakšnega zaupnega mesta ali pa naj bo toliko mož, da isto odloži, če neče vršiti dolžnosti, predno ga bomo k temu pozvali in v zmislu obstoječih sklepov tudi brezobzirno prisilili. Da se razumemo!

Zamudnikom smo povedali že ponovno na tem mestu in ustmeno pri raznih prilikah, da so pod gotovimi pogoji mogoče gledati vršitve strankinih obveznosti, tudi olajšave in izjeme, katere so se dovolile tudi vsem onim tovarišem, ki so se za to oglašili in za — nje prošili. Zaradi tega pozivamo ponovno še vse ostale tovariše, ki se mislijo teh udobnosti poslužiti, da to sporočijo strankinemu blagajniku, ki tozadevne stvari sprejemlje in zbira ter tudi poskrbi za to, da se vsem opravičenim željam in prošnjam tovarišev ugodi tako, da ni zamere na nobeno stran, — pa tudi tako, da nihče neopolekan to ne izve. Članski imenik se mora zaključiti, ker stojimo pred občnim zborom, od katerega se mora absolutno in definitivno popolnoma izčistiti vse in članstvo izkristalizirati do zadnjega moža.

Tovariši zaupniki, ki so prevzeli tiskovine za pristopne izjave in se obvezali preskrbeti na nje podpise od nekaterih tovarišev, so naprošeni, v kolikor se to še ne bi bilo zgodilo do danes, da podpisane izjave nemudoma izročijo tovarišu blagajniku, da zamore isti pripraviti referat za prihodnji članski sestanek, ki se vrši, kakor na drugem mestu povedano, zopet prihodnjo soboto 7. III. pri Zumeru. Z veseljem lahko korštatujemo, da se je našim vabilom in okrožnicam odzvalo dosedaj že častno število zvestih starih tovarišev, katerim pa se je pridružilo tudi precej novih članov.

Razno. Naduto, mlado revče, plitvih možgan, se je drznilo zagrešiti razne grožnje napram nekterim odličnim našim možem. Ta eksemplar — ime iz usmiljenja začasno zamolčimo — opozarjamo, naj brzda jezika, da se mu ne pripeti, da bode moral jedrno odkuriti nazaj, od koder je prišel oz. še bolj pa tja, kamor spada in od koder je doma. Naši ljudje sicer nimajo vzroka hati se grožnji, kakor tudi ne pretečaj in persekucij raznih domišljavcev, pred katerimi se bodo znali gotovo sami braniti, pa jih bode ščitilo tudi zvesto izpolnjevanje stanovskih in službenih dolžnosti, vendar si prizadejati naj enkrat za vselej zapomni, da so vse grožnje baš nasprotni uspeh. Capito!

Blagajnik izreka na tem mestu pristržno zahvalo vsem onim spoštovanim tovarišem, ki so se odzvali dosedaj odborom in njegovim pismenim in ustnim povabilom in pozivom, ki so prišli podpisat pristopne izjave ter so mu vročili strankin davek ter letne članske prispevke. Prav tako gre odborova in blagajnikova zahvala in vse priznanje onim tovarišem-zaupnikom, ki so izročili v pisarni tudi nabrane podpise na pri-

stopnicah ter prijavi razveseljivo število na novo pristopivših članov. Ostali pa, ki tega še niso storili, so naprošeni, da to nemudoma stori, da se lahko čimprej zaključijo knjige in zapisniki, kakor je to dolžnost v zmislu organizacijskega reda, naročil strankinega osrednjega vodstva in sklepov lastnega odbora.

Ljubljansko okrožje.

Krajevna organizacija za Poljanski okraj v Ljubljani sklicuje svoj letošnji redni letni občni zbor dne 21. marca t. l. točno ob pol 8. uri zvečer v gostilni tov. Magistra pri Tličku na Gričku. Strmitop, z običajnim dnevnim redom. V interesu vsakega somišljenika in tovariše je, da se udeležijo občnega zbora!

Sestanek ljubljanskih zaupnikov NSS. V zadnji številki »Nove Pravde« smo sporočili, da se vrši sestanek ljubljanskih zaupnikov v petek 13. t. m. Ker so nastale neke zapreke, se sestanek ne more vršiti ta dan, temveč se vrši v petek 20. marca točno ob 8. uri zvečer v bivši restavraciji Narodnega doma. Pozivamo vse ljubljanske zaupnike, da se tega zborovanja zanesljivo in polnoštevilno udeležijo. Priopominjamo, da imajo na sestanku pristop tudi ostali organizirani tovariši, ki se zanimajo za strankin pokret in podrobno delo.

Občni zbor krajevne organizacije NSS v Kranju se je vršil v soboto 7. t. m. zvečer v prostorih hotela »Nova Pošta«. Občni zbor je otvoril in vodil tovariš Lavrenčič. Predsedniško poročilo je podal tov. Gabrovšek, tajnikom Albin Sušnik; blagajnik Ignac Majnik; odbornika Alojzij Oblak in Anton Bergel; v nadzorstvo sta bila izvoljena Vekoslav Lavrenčič in Avgust Buh. Po občnem zboru se je vršil članski sestanek, ki je razpravljal o ustanovitvi strokovne organizacije.

Občni zbor krajevne organizacije NSS v Novem mestu se je vršil ob lepi udeležbi dne 1. marca 1925, kar smo na kratko objavili v predzadnji številki »Nove Pravde«. Z ozirom na to, da se je odbor K. o. popolnoma prenovil, naj konstatiramo, da ne bo nepotrebnih ugižanj, sledeča dejstva:

Dosedanji predsednik tov. Uderman je popolnoma iz lastnega nagiba prosl, da se ga razreši predsedništva in to radi tega, ker se mu je iz izvestne strani očitalo, da je absolutist in da je v krajevni organizaciji teroriziral posamezne člane odbora ter igral v obštranknem svetu dvoumno ulogo. Da se to zlobno izmišljene in neosnovane trditve najraje izpodbijejo, prosimo, naj se mesto njega (Udermana) izvoli kak drug tovariš, ker se bo s tem najbolje dokazalo, da v NSS ni mesta za dobro preračunane spletke intrigantov odpadnikov, ampak da nam je za idejo narodnega socializma več, kakor za častno mesto v odboru K. o.

Dasi so t. Udermanu prigovarjali razni tovariši, da naj sprejme predsedništvo, je ta ponovno vztrajal na svojem trdnem, že članško leto izraženem sklepu, pripominjajoč, da bo še z večjo ljubeznijo in poštrevnostjo deloval v korist narodno-socialistične stranke, katero ne bo vkljub gonje s strani zahrbitnih klevetnikov nikoli zapustil. Tov. Kraiger tajnik K. o. je predlagal, da se izreče odstavitvemu predsedniku tov. Udermanu neomajano zaupanje za dosedanje vodstvo in zahvalo za njegovo uspešno in neumorno delovanje, kar naj se objavi v »Novi Pravdi«, da se tako izpodbije vse zlobno zasnovane klevete, nasprotnikom. Ta predlog je bil z burnim odobravanjem soglasno sprejet. Ker je prevladovalo splošno mnenje, da se odbor čimbolj izpolni z novimi močmi, je bil na predlog tov. Filipčiča izvoljen sledeči odbor: preds. Rudolf Podkrajšek, podpreds. Simon Meršel, blagajnik: Franc Bukovec, tajnik: Andrejko Uderman, odborniki: Anton Filipčič, Maks Zgaga, Ivan Lapanja, Jos. Gajdek, Mihael Grebensek, Josko Radovan in Ljudevit Geržina. Pregledn. rač. Ivan Kraiger in Peter Čelesnik. Ta odbor je najboljši

Na jezdnom sprehodu.

Izprehod po žitnih poljih pri Pišli.

vega očeta, da je poslal nadarjenega in marljivega fanta na gimnazijo v Brno, kjer je napravil prvih pet razredov. V šestem pa mu je profsorski zbor brnske gimnazije dal nasvet naj zapusti zavod. Vzrok je za Masarykovo miselnje začel: ker ni več veroval v edinozveličavnost katoliške cerke, ni hotel iti k spovedi. Ko mu je profesor dejal, da mora iti, če tudi ne veruje, češ, da dela tako tudi on in tisoče drugih, mu je povedal v lice, da je neznajčajnej, kdor dela proti svojemu prepričanju. Po tem dogodku je odšel na Dunaj, kjer je končal gimnazijski študij.

Po maturi se je hotel posvetiti diplomatski karijeri, toda brž je spregledal, da je ta poklic rezerviran le za avstrijske in madžarske plemenitaše. Odsel je torej na Nemško v Lipsko, kjer je tudi promoviral za doktorja filozofije. Tukaj se je seznanil tudi z ameriškansko študentinjo Charlie Garrique, svojo bodočo soprogo.

Mati prezidenta Masaryka.

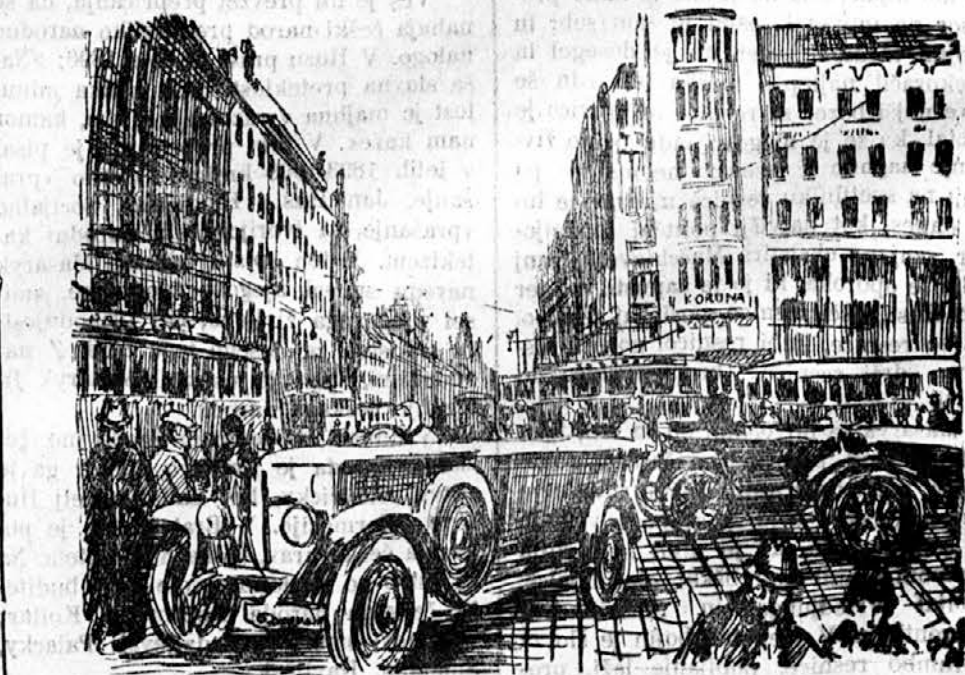
Oče prezidenta Masaryka.

Ko se je l. 1882. razdelila Karlova univerza v Pragi na češko in nemško, je postal Masaryk na češki univerzi izredni profesor filozofije. Sedaj se je pričelo njegovo delo. Zbral je hitro okoli sebe krog vseučiliške mladine, kateri je vplival svoje ideje o potrebi dela, iskanja resnice, načelnega udejstvovanja in samopremagovanja. S tem svojim delom si je odprl tudi pot v politiko. L. 1891. je prestopil kot poslanec prag dunajskega parlamenta, kjer je glasno povedal, da hoče češki narod popolno svobodo narodnega življenja, katero bo dosegel izven avstrijskih meja, če je ne dobi od Avstrije same.

Vsled nesoglasja s politiko ostalih čeških poslancev pa je že l. 1893 zapustil aktivno politično polje. Prišel je z literarno propagando svojih idej o um-

jo je pokazal v boju proti Avstriji in njegova zrela umirjenost se izraža povsod v življenju blagoslovljene češkoslovaške republike.

Kadar mu je neobhodno potreben odhiti in počitek, mu je najljubše razvedrilo jahanje. Naša slika ga kaže na jezdnom sprehodu in vidi se z nje, da petinsedemdesetletni Masaryk ni čil in zdrav samo duševno, temveč tudi telesno. Sicer pa je njegovo življenje urejeno skrajno zmerno, posebno je velik nasprotnik pojedini in alkoholnih pijač. Rad vidi okoli sebe reprezentante politike, znanstva in umetnosti, od katerih sprejema in katerim daje pobudo za nadaljnje delo. Tako poteka njegovo življenje v harmoniji dela in upamo, da ga ohrani usoda svojemu narodu in človeštvu še mnogo, mnogo let.

Velikomestno vrvenje v Pragi.

Vrvenje na praških križiščih stalno raste in s tem tudi prometne težkoče. Gornja slika je reproducirana po tre-

notnem posnetku in predstavlja križišče Vaclavské náměstí — Můstek — Ulice 28. října — Příkopy.

porok, da bo NSS napredovala v novomeškem okraju in okolici, ker smo se tudi pri nas rešili garjevih ovac, ki so ovirale precvit našega pokreta.

Občni zbor krajevnih organizacij NSS v Kočevju se vrši v nedeljo dne 22. marca ob 2. uri popoldne v prostorih gostilne g. Josipa Beljana. Vse tovariše iz Kočevja in okolice poziva, da se tega zbora v kar največjem številu udeležijo. Na obnem zboru poroča tudi zastopnik načelstva iz Ljubljane.

Mariborsko okrožje.

Člansko zborovanje krajevnih organizacij NSS v Mariboru, ki se je vršilo preteklo soboto v dvorani »Jadranc«, je lepo uspelo, kljub temu, da inteligenca, predvsem radi 50 letne proslave akademskega društva »Triglav«, ki se je vršila ob istem času, ni bila dobro zastopana. Zborovanje, ki mu je prisostvoval tudi tajnik okrožne organizacije v Celju tov. Jošt, je otvoril tov. Brandner ter z i skrenitvi besedami pozdravil osobito tovariša dr. Politea iz Zagreba ter se mu zahvalil za njegovo požrtvovalnost, kajti vselej, kadar je Maribor apeliral nanj, se je odzval, da pripomore k čim lepšemu razvoju nar. soc. ideje ob naši severni meji. Tov. dr. Politea so navzoči navdušeno pozdravljali. Tudi njegovim globoko zasnovanim izjavam o neprisostvovali pripravi. Pa ne samo na rovaš PP režima, ampak tudi na rovaš celokupne opozicije predvsem Radića je povedal govornik marsikatero bridko, a resnično. Ko bi se bili spametovali opozicijonalcij že pred volitvami in ustvarili tak blok, kakršnega so sedaj, namreč blok narodnega sporazuma in seljaške demokracije, bi ne bilo sile na svetu, ki bi mogla tak blok strmoglaviti. Naš ustavni načrt je na to že davno opozarjal. Kako vse drugačne razmere bi bile danes, ako bi bil Radić takrat osvojil naše stališče, da je namreč treba vzeti za podlago revizije ustave sedaj obstoječo vidovdansko ustavo samo. Toda boljše je, da so prišli vsaj sedaj do spoznanja, kot nikdar. Dokaz je to, kako pravilno smo delali narodni socijalisti in presoiali razmere v državi. Če nam narod kljub temu ni dal priznanja, nam radi tega ni treba obupati. Delajmo po začetni poti naprej v zavesti, da smo stranka bodočnosti. Govornik je končno snavajal za vzor Masaryka, ki ravno slavi svoj 75 letnico in je najboljši vzgled, kako daleč se pride z doslednostjo in vztrajnostjo. Govor tov. dr. Politea je vžgal. Vili nam je novo vero in ljubezen do naše stvari.

Za tem je govornik odgovarjal na nekatera zanimiva vprašanja. Končno so se govorili občinska svetnika tovariša Roglič in Tumpej, bivši predsednik tov. Žnuderl in novinar tov. Pirc. Z ozirom na sklep odbora, da se ima izvoliti petčlanski odbor za sestavo kandidatne liste za predstoječi občni zbor krajevnih organizacij, je bil izvoljen volilni odbor: Petek, Rojce, Planko, Pirc in Verlič. Zborovanje je bilo nato ob najboljšem razpoloženju zaključeno.

Občni zbor krajevnih organizacij NSS v Mariboru se bo vršil v soboto, dne 4. aprila, ako bo odbor osvojil predlog volilnega odbora, ki je v glavni dovral svoje delo. Natančen spored bo objavljen v valbilih in v prihodnji »Novi Pravdi«. Z ozirom na željo, ki je bila izražena na zadnjem sestanku, bo na občni zbor povabljen tudi načelstvo stranke.

Klub občinskih svetovalec NSS v Mariboru se je na novo konstituiral. Predsednik je tov. Ivan Roglič, podpredsednik tov. Franc France, tajnik pa tov. Rudolf Tumpej. Sej kluba se bo kot zastopnik stranke udeleževal tudi strankin tajnik tov. Brandner. Pri tej priliki se je ugotovilo, da nekateri naši somišljeniki, kadar vlagajo kakršnekoli vloge na občinski svet, ne obveščajo s tem našega kluba, da bi se mogel o stvari bolje poučiti in se za njo čim uspešneje zavzeti. Pač pa potem kritizirajo, ako ne gre vse po njihovi želji. Sploh pa pripravljamo našim somišljenikom, da se obračajo v vseh zadevah najprej na strankino tajništvo, ki uraduje v Frankopanovi ulici št. 17.

Naročnike »Nove Pravde« v Mariboru prosimo, da poskrbijo, da ne bo treba inkasantu po večkrat hoditi k njim na dom, predno dobi naročnino. Tako postopanje je nesocialno. Mislimo, da se naročnikom delo olajša s tem, da prihaja k njim inkasant na dom. Če pa ne bo šlo, pa bomo zopet primorani vpeljati položnice. Prosimo, da se naš apel upošteva.

Konferenca v Mariboru. Preteklo nedeljo se je vršila v Mariboru važna konferenca zastopnikov naše stranke. Načelstvo je bilo zastopano po tovariših Deržicu in Ambrožicu. Navzoč je bil tudi tov. dr. Politeo iz Zagreba in tov. dr. Vesnik iz Murske Sobotne in mnogo drugih zastopnikov mariborskega okrožja. Sklepalo se je o važnih strankinih zadevah.

Plujsko okrožje.

Občni zbor krajevnih organizacij NSS v Pljuju se vrši v sredo dne 18. marca ob pol 8. uri zvečer v gostilni Pfeifer, Hrvatski trg št. 2. Dnevni red običajen. Vabimo vse plujske tovariše, da se tega občnega zbora v kar največjem številu udeležijo.

Svilene klobuke

okrašene od 200 Din naprej v raznovrstnih barvah, prodaja Minka Horvat, modistka Ljubljana, Stari trg št. 21

— »Naprejeva« konstatacija. »Napreje« ugotavlja v svoji zadnji številki, da sta Tone Kristan in dr. Korun imela pri zadnjih volitvah dosti denarja, da sta priredila 500 shodov in plačevala vse polno agitatorjev. — Mi smo to ugotovili že pred volitvami! — Ze samo v tem dejstvu tiči vzrok, zakaj so gospodje voditelji socijalistov odklonili enotno skupno delavno fronto z NSS. Ali se bo delavcem sedaj odprle oči, ali bo delavstvo v bodoče vedelo kaj mu je storiti napram takim voditeljem?

— Odhod naših fantov k vojakom. Tekom tega meseca je odšlo veliko naših fantov novincev k vojakom in tekom spomladi do poletja bodo odšli še drugi. Odhod k vojakom je gospod vojni minister za enkrat pač odredil tako in je temu težko odpomoči. Konstatiramo z zadovoljstvom, da je pri tem uvaževal ljudsko voljo vsaj v toliko, da se fantje niso poklicali v zimi, kakor doslej. — Saj nam je znano, koliko so takrat novinci pretrpeli in koliko jih je pomrlo. Kljub temu pa ministrova odredba ni zadovoljliva, ker tudi spomladi ni pripraven čas za odpoklic k vojakom. Spomladi se pričinja življenje na kmetih, kakor tudi pri obrtništvu. Veliko delavnih moči se vsled tega po nepotrebnem požiguje zlasti na kmetih ravno ob času, ko je največ dela. Zato naj bi se odpoklic rekrutov v bodoče doleči na jesen kakor smo imeli prej — začetkom oktobra. Takrat pojenja delo na kmetih in pri obrtništvu. Na ta način bi se znižalo zlasti tudi število brezposelnih, ki takrat najbolj narašča. Pa tudi za novince bi to iz zdravstvenih ozirov ne bilo slabo, ker bi se ravno ob prehodu jeseni v zimo najlažje aklimatizirali raznim podnebjem na jugu. — Zato bi želeli, da se ti razlogi v bodoče upoštevajo. Poslanci v parlamentu naj v tem pogledu store svojo dolžnost.

— Nova zakonska načrta. — Vlada ima izdelana dva nova zakonska načrta: za stanovanski zakon in za tiskovni zakon. Oba zakona sta potrebna, da se zamenjata z novima modernima zakonoma. Stanovanskega zakona sedaj sploh nimamo, dosedanj tiskovni zakon pa je res zastarel. Da se mudi za stanovanski zakon, o tem ni dvoma. Da pa se vladi tako mudi ravno sedaj kar na hitro uzakoniti načrt novega tiskovnega zakona, to pa je sumljivo. Se bolj sumljivo pa postane človeku, ko ta načrt prečita. — Načrt novega stanovanskega zakona je bil sestavljen deloma v naglici ter je zato površen in ne odgovarja potrebam in namenom, deloma pa je sestavljen precej skrbno in previdno, ali vsaj upoštevani so predlogi takozvanih posedujočih krogov. Predlogi zastopnikov stanovanskih najemnikov se niso dosti ali nič upoštevali. Zato se bo stanovanska kalamiteta še povečala. — Načrt novega tiskovnega zakona pa je sestavljen zelo skrbno, previdno ter vsebuje več britnih advokatskih knifov. Sestavljen je z gotovim namenom, sestavljen je tako, da bo odsihob moralo molčati vse opozicijskočasopisje, in se odreči tudi vsaki še tako stvarni kritiki o delovanju vladnega in državnega upravnega aparata. Nehote se človeku usiljuje misel, ki so jo imeli pri sestavi tega načrta gotovi gospodje pri zadnjih volitvah: »škoda, da že takrat ni bilo tega novega zakona, pa bi bilo najmanj 20 mandatov več za vladno večino. Da, poraja se sumnja, da je tiskovni zakon prikožen za nove volitve. Tako gremo vedno lepo naprej k cilju. H stvarni kritiki teh zakonskih načrtov, ki bodo v kratkem postali zakoni, se povrnemo.

† Dr. Anton Gregorič. V soboto 7. t. m. je umrl v Gorici velik mož, vodja in duša tamšnjih Slovencev, znan kot eden najzavednejših Slovencev še iz krute avstrijske dobe, narodni borec, delavec, ki mu gre največ zaslug za preobudo goriškega ljudstva.

— Zavarovanje delavcev in njih rodbin, ki spadajo v rudarsko stroko. »Uradni list« ljubljanske in mariborske oblasti št. 28 prinaša pravilnik »Bratovske skladnice za zavarovanje delavcev in njih rodbin rudarske stroke. — Pozdravljamo ustanovitev te ustanove kot take. Saj je bil skrajni čas, da se špicijelo za to panogo delavskega življa že enkrat tudi pri nas nekaj ukrene. Pozdravljati pa ne moremo v celoti tega pravilnika, ker je v mnogih ozirov slab, površen in pomanjkljiv. Naravnost obsojati pa moramo oni famozni člen 135, ki pravi: »O vsem, kar v teh pravilih ni omenjeno, odloča minister za šume in rudnike po vsakem stavljenem vprašanju. Vprašanja o položajih in prejemkih uradnikov bratovskih skladnic rešuje minister za šume in rudnike. — S tem so se namreč odprla vrata onemu nevarnemu elementu, ki se pogosto poraja v naših raznih samoupravnih telesih — diktaturi in korupciji. — In kako je zamoglo do tega priti? Vsled tega, ker je bil pravilnik sestavljen na brzo ruku, kot volilni šlager ali himnace za lov na delavske glasove pri zadnjih volitvah. In pa zato, ker se je izdelal brez vprašanja in sodelovanja delavstva samega, kljub temu, da se bo v blagajne te korporacije iztekal izključno skoro delavski denar, ali vsaj denar zaslužen z delavskimi žulji. — K podrobnejši kritiki se še povrnemo. Za enkrat pa je naša naloga ta, da podvzamemo vse korake v svrhu revizije pravilnika, predno bo ta institucija poklicana v življenje, predno se izvrše

prve volitve. — Vprašanje je samo, kdo bo zastopal delavske koristi v parlamentu, ker je delavstvo po lastni krivdi brez zastopstva? Mi smo mnenja, da oni, ki so pravilnik skovali tega ne bodo storili, ker to ni v njihovem interesu. — H koncu bi si dovolili še samo vprašanje, kam se bo stekal delavski denar? Ali bo tudi to odločeno v smislu člena 135? — Delavci, rudarji! Obrnite se na narodno socialno strokovno zvezo in na NSS s tozadevnimi predlogi in nasveti!

— Reparacije za našo državo. — Za mesec januar je naša država prejela na račun reparacij kvoto za 3 milijone zlatih mark, za februar okrog 2 in pol milijona in za prihodnje mesce bo kvota znašala tudi približno toliko. — To so zneski, ki nekaj pomenijo! Ali vprašanje je, kako se zneski uporabljajo. Vprašanje je tudi, ako nas Nemčija pri reparacijskem blagu prav nesramno ne goljufa, oziroma ako se naše reparacijske komisije ne »puste« goljufati? To vprašanje rešiti bi ne bilo nikaka umetnost, ker so nam znani konkretni slučajji, da je iz Nemčije došlo tako blago (vozilo), ki je postalo še pred letom dni popolnoma nerabno. — Ako bi te komisije rigorozno delovale, bi se pri vseh teh dobavah kaj poznalo v naši državi. Mogoče bi se potem našel kje kak kupček za izplačilo razlihi »javnim« nameščenem. Pa upajmo, da bo sedaj boljše. Dobili smo novo reparacijsko komisijo za Nemčijo.

— Afero s sekvestri. — Opozicijsalni listi poročajo o novih aferah, ki so jih izvedli baje samostojni demokrati prijav v zadnjem času s sekvestri nad veleposestvi nemških in madžarskih magnatov. Sekvestre so namreč kratkoma uknili in pri tem baje oškodovali državo za eno milijardo dinarjev. Namiguje se, da so od tega »škofa« samostojni demokrati dobili za volilni fond 1 in pol milijona dinarjev. — Različno pa se komentira tudi to, da je ta aferra prišla na dan ravno sedaj. Namigujejo, da je to delo radikalov, ki s tem zasledujejo gotove namene. — Čemu, da vidimo!

— Zopet ataka na stariše. — Prosvetno ministrstvo je odredilo revizijo učnih knjig na vseh šolah v državi potom prosvetnega saveza. To naj bi imelo namen izenačbe učnih knjig na šolah v vsej državi. — Priznamo, da bi bilo to po eni strani dobro. — Prav tako pa trdimo, da bi bilo to po drugih straneh tudi slabo. Posledica tega bi bila gotovo ta, da bi ravno naši šolarji dobili največ novih knjig, in sicer najbrž onih, ki so v rabi v Srbiji. S tem bi se napravila ataka na žepe starišev. Zato smo mnenja, da taki eksperimenti za enkrat niso na mestu, ker še ni čas za to. Tudi s šolskimi izdatki se mora varčevati.

— Reševanje stanovanske mizerije v drugih državah. — V Pragi obstoja zveza stavbnih zadrug, ki bo sedaj pričela graditi veliko kolonijo enonadstropnih stanovanskih hiš na nekem velikem zemljišču nad Vltavo. Tej stavbeni akciji pa je prišlo kila na pomoč tudi država z izdatno državno podporo. Kolonijo bodo spojili z mestom s podaljšanjem električne železnice. — V Rusiji pa je vlada lansko leto za državne uslužbence zgradila večje število hiš z 739 stanovanj, letos pa nadaljuje to akcijo in bo napravila zopet okrog 600 stanovanj in tako sistematično počasi naprej. — Skrajni čas bi že bil, da se tudi pri nas kdo zgane.

— Letni čas. V Angliji bodo letos upeljali letni čas v noči od 18. na 19. aprila. V Franciji, Belgiji in Holandski pa prično z letnim časom že v noči od 14. na 15. aprila. — Ali še ne mislijo jenjati s to traparijo, ki nima drugega smisla, kakor že bolj izkoriščati delavske sloje.

— Moka. — V Ameriki je cena žitu in moki precej padla, medtem ko je v Franciji nekoliko poskočila. — Pri nas je ostalo pri stari ceni. Ali bi se ne dalo prav nič ukreniti, da bi imeli mali ljudje saj cenejši kruh, saj drugega itak ni nimajo.

— Sneg in zima. V pondeljek je pri nas snežilo kakor v najhujši zimi. Snega je padlo veliko, vendar ni obležal, ker je bil zelo voden. Zato pa smo dobilo brozgo. Na večer pa se je zjasnilo in zmrazilo. Temperatura je zelo padla. — Pa tudi drugod niso ostali brez vsega. Celot Italijani so občutili to spomladansko zimo. V severni Italiji je bila huda burja, padal je sneg, dež in toča. Vlaki so imeli velike zamude. Vihar je pri Monfalconi odtrgal pet ribiških tadj, ki so se potopile. — Sedaj se je vreme zvedrilo in je sušec menda opravil svoj običajni posel.

— Družinska tragedija. Blizu Požuna je neki bivši žandar poročil 23 staro deklico, znano daleč na okrog kot izredno krasotico. Na poročno noč pa je med novoporočenčema prišlo do hudega prepira. Nevesta je ženinu ušla k svojim starišem v njuno spalnico, ker so stanovali v isti hiši. Njen mož je pridrvel za njo in vpričo starišev dvakrat ustrelil na svojo mlado ženo. Nato je ustrelil še sebe in bil takoj mrtev. Nevesta je bila težko ranjena v obraz ter so jo pripeljali v bolnico. Lahko ranjena pa je bila tudi njena mati.

— Redukcija častnikov v Češkoslovaški. Na Češkem nameravajo reducirati stalež častništva za 10%. Z ozirom na to je vojni minister izdal nalog na častnike, da naj se

javiio oni, ki bi prostovoljno radi izstopili iz vojske. Temu pozivu se jih je odzvalo toliko, da znaša število svoto, ki odgovarja 40%. — Pač čuden pojav! Na drugi strani pa znači ta ukrep češke vlade varčevanje, ki je zelo posnemanja vredno. Na močan odziv čeških oficirjev pa ni tolačiti tako, kakor da bi se češkim oficirjem godilo slabo, ampak tako, da je češko narodno gospodarstvo v krepkem razvoju, in da je tam zlasti za inteligenco še dosti kruha na razpolago, zlasti v bližnji bodočnosti.

— Pasja steklina. — Na južnem Tirolskem je izredno veliko psov obolelo na steklini. Bolezen je nastopila epidemično in je obrizanih veliko ljudi. Sedaj bodo proti tej bolezni vse pse ogroženih občin cepili na državne stroške. To cepljenje obvaruje psa eno leto pred infekcijo. Ta cepilna metoda je nova.

— Velik meteor so opazili te dni pri Genovi. Meteor je moral biti izredno velik. Viden je bil 12 sekund ter je na svojem potu puščal za seboj dolgo svetlo črto. Nekako 6 minut potem, ko je meteor zginil, so čutili močan, sumljiv pok.

— Požar v mlinu. V Veliki Kaniži je zgorel valjni mlin, ki je bil največji in najmodernejši v Jugoslaviji. Škode je nad 6 milijonov dinarjev.

— Atentat na pisatelja Bettauerja na Dunaju, ki izdaja tednik, je izvršil v njegovi pisarni neki 20letni mladenič. Oddal je nanj 5 strelcev in ga smrtno ranil. Zakaj je bil atentat izvršen, še ni znano.

Obsojba morila Geislerjeve. Poročali smo svoječasno o drznem roparskem napadu dijaka Bergmeistera na svojo izvoljenko pri belem dnevu na Dunaju na najprometnejšem prostoru. Geislerjeva je bila komplotistinja in je šla usodni dan nekam po denar. Bergmeister je to zaznal, Geislerjevo počakal, jo napadel z nožem, iztrgal torbico z denarjem in zginil med množico. Pozneje so ga brihtni dunajski detektivi izsledili in zaprli. 10. marca pa se je pred dunajsko poroto končala razprava. Bergmeister je bil obsojen na 20 let težke ječe. Fant je čudnega značaja, čudne moralno manjvredne navede, dasi iz dobre hiše, dobrih skrbnih starišev. Oče je profesor.

— Večedensko spanje uživajo ljudje na Ogrskem v ödenburškem komitatu. Pojavila se je namreč taka bolezen, ki nastopa epedemično. Bolniki zapadajo mirnemu, trdnemu spanju, ki traja nepretrgoma par tednov.

— Umor lastne matere je izvršilo na Grgskem nedavno mlado dekle, ker je hotelo priti do dedšine. Dekle je mater zastripilo ter truplo vrgla v reko Tiso. Truplo je voda vrgla na suho in so na ta način potem pri obdukciji ugotovili zločin. Pred nekaj dnevi je zginil pa tudi oče na istotako skrivnostni način.

— Specialni roparji v Parizu. — V Parizu se je pojavila nova roparska družba, ki je vzela na piko avtomobile. Vsaki dan zgine povprečno en avto. Svoje posle izvršuje družba na jako predrzen način. Pred kratkim je stal pred neko tovarno za avtomobile pripravljati avto, da bi ga komisija preizkusila. Med gnječo gledalcev se prerine sofer, ki je delal, kakor bi imel opravka pri avtomobilu. Na mah sede v voz in se smehljaje odpelje ter zgine in ni ga bilo več. Sedaj so prišli tem specialistom toliko na sled, da vedo za način razpečavanja vozov. Roparji avtomobil popolnoma razdero ter razpošljejo potem posamezne dele svojim odjemalcem.

— Avstrijski šiling. S 1. marcem se je pričel v Avstriji promet z novo valuto. Njena edinic je šiling, stotinka pa groš. Ker niso še izdali novega denarja, se vrši promet s starimi kronami, ki se preračunavajo v šilinge. Vsled tega so bile oblasti v velikih skrbih, kako bo šlo. Proti vsemu pričakanju pa gre promet precej gladko. Prve dni so ljudje gledali malo čudno, zlasti na kmetih. Razni uradi, zlasti pošta in železnica so imeli precej težkoč. Danes po 10 dneh pa gre že gladko. Novi denar bo izdan čez kakega pol leta. Vsi računi, knjige itd. se že vodijo v novem denarju.

— Eksploatacija Albanije po Italiji. — Vse petrolejske koncesije v Albaniji ima v rokah angleški kapital. Sedaj se vrše dogovori med angleško in italijansko vlado, da bi nekaj teh koncesij dobila tudi Italija.

ELITNI KINO MATICA LJUBLJANA Kongresni trg

Dogovori so baje pri kraju. — Tako je jasno, zakaj je bilo toliko zanimanja od strani Italije za ubogo Albanijo, ki jo izjemajo kot citrono.

Ljubljana.

— Ljubljanske občinske volitve bi se imele vršiti 18. marca. Stranke se za volitve niso bogve kaj pripravljale, ker so volilni krogi širili po Ljubljani vesti, da bodo volitve preložene pač zato, ker je vsled enotnega nastopa opozicijskih strank gotovo, da nacionalni blok ne dobi večine. Pol oficijelne vesti so se sedaj uresničile in veliki župan ljubljanski je poslal mestnemu magistratu ta-le odlok: »Volitev občinskega odbora mestne občine ljubljanske, ki bi se imele po tuk. odredbi z dne 29. januarja 1924 U. br. 2496, vršiti v sredo dne 18. marca t. l. se odloži na nedoločen čas, ker je od prvotnega razpisa volitev, oziroma od dneva, ko so postali volilni imeniki pravomočni, potekla že tako dolga doba, da se je stanje volitev v tem času bistveno spremenilo. Poleg tega so pa volilni imeniki tudi tako pomanjkljivo sestavljeni, da manjka v njih približno 2000 volitev, katerim bi bilo onemogočeno izvrševati volilno pravico. Volilni imeniki torej v sedanjih sestavi ne morejo tvoriti pravilne podlage za izvršitev občinskih volitev.

To dajem mestnemu magistratu na znanje s pozivom na tam. poročilo z dne 30. januarja 1925, št. 2441-ref. I. b. s pristavitkom, da izdam pozneje odlok o razpisu novih volitev.

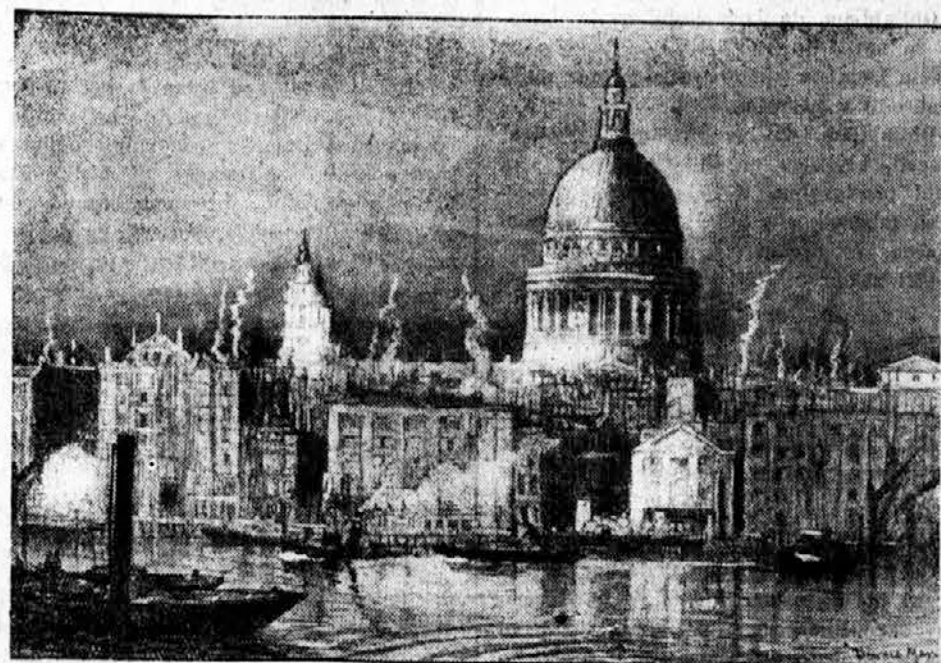
Naročam pa mestnemu magistratu, da objavi preložitve občinskih volitev najkasneje dne 11. marca na uradni deski in v Uradnem listu.

S tem so samoumevno tudi za volitve ukaj vlozene kandidatne liste postale brezpomembne. — Odlok velikega župana nima zadostne zakonite podlage in pomeni ponovno kršitev avtonomnih pravic Ljubljane. Volitve se bodo menda vršile šele jeseni.

— Poneverbe v ljubljanski deželni bolnici. — Pred dobrim pol letom so prišli v ljubljanski bolnici na sled raznim nepravilnim manipulacijam z denarjem. Aretirana sta bila dva uradnika. Mi smo o zadevi molčali, ker nismo hoteli razširjati nepojasnjene zadeve. Sitar pa je zadobila že precej jasno sliko, ker sta se obdolženca neki Bukovič in Kraner zagovarjala pred to poroto v Ljubljani. Dokazano je, da sta si prisvojila 500.211 Din 97 p ter s tem oškodovala bolnično upravo, oziroma erar, zlasti pa uboge bolnike. Znano je, kake razmere so vladale lansko leto v bolnici glede prehrane in druge oskrbe, kako so metali bolne ljudi na cesto in reducirali bolniško stanje, ker ni bilo denarja. In ta dva lahkoževca sta zapravljala oni denar, s katerim bi se bilo marsikomu lahko pomagalo, marsikomu ohranilo življenje. Zato sta zločincev tem bolj obsojanja vredna ter zaslužita z ozirom na to okolnost tem strožjo kazen. — Razprava se pred to poroto ni končala, ker se je zahteval od strani zagovornikov nov dokazilni material. Pripominjamo, da Bukovič svojo krivdo priznava, Kraner pa deloma taji.

Novo mesto.

— Iz seje občinskega odbora. Dne 27. svecana je imel naš občinski odbor sejo. Na tej seji se je oglašil odbornik g. Radovan Ogrinc, ki je bil svoječasno kot pristaš N. S. S. na listi »Zveze dela in reda« na tretjem mestu izvoljen, k besedi in navedel, da mu je klub »Zveze dela in reda«, ki je nasel na dvomljivim izjavam g. Udermana, poslal pismo, v katerem navaja, da je klub opravičeno prišel ob potrebno zaupanje do njegove osebe in da ga zaradi tega pozivlja,

Londonska katedrala.

Londonska katedrala sv. Pavla je resno ogrožena. — Je to poleg cerkve

sv. Petra v Rimu gotovo najkrajšejša stavba na svetu.

STOEWER-REKORD pisalni stroj in STOEWER šivalni stroj

v vseh opremah si oglej pri LUD. BARAGA, Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6, I. nadstr., vrata 10.

da odloži svoj mandat kot odbornik v novomeškem občinskem zastopu. Izjavil je še, da mandata ne bo odložil in da zaenkrat ne pristopi k nobenemu drugemu klubu. Kaj se je zgodilo? Dne 2. svečana se je vršil javen shod železničarjev v gostilni pri Müllerju. Ker je bil javen, se ga je udeležil tudi tovariš Uderman, ki je dobil po precejšnjih ovirah besedo in je nato naravno nastopil proti Narodnemu bloku. — Ze med njegovim govorom se je oglasil g. Ogrin do tedaj organizirani član N. S. S. in se sedaj na programu »Zveze dela in reda« izvoljeni odbornik v novomeškem občinskem zastopu z besedami: »Tega bom že jaz izplačal.« Po besedah Udermana je dobil besedo g. Ogrinc. Navedel je nekaj očitanih proti postopanju Udermana v slubu »Zveze dela in reda« in v odboru krajevnih organizacij N. S. S. Zaradi pomanjkanja prostora ugotovimo samo toliko, da vseh pet ostalih članov kluba »Zveze dela in reda« zavrača trditve g. Ogrina, kolikor se tičejo kluba kot neosnovane, očitke glede odbora krajevnih organizacij N. S. S. pa je istotako in sicer prav na podlagi izjave odborovega tajnika, na katerega se je g. Ogrinc pri omenjenih očitanih izrecno opiral, kot neosnovane in neutemeljene zavrnili občini zbor te krajevnih organizacij, ki se je vršil dne 1. marca.

Po tem nastopu sta bila tako klub »Zveze dela in reda« in v občinskem zastopu, kakor tudi krajevna organizacija N. S. S. prisiljena zavzeti svoje stališče. Prvi je na svoji seji dne 19. svečana 1925 upošteval sledeča dejstva: dne 10. novembra 1923 so vsi kandidati in namestniki »Zveze dela in reda« podpisali izjavo, da osvajaajo v popolnem obsegu od akcijskega odbora sprejeti program in klubov pravilnik, da se hočejo brezpogojno pokoravati njuni vsebini ter izvesti vse naloge, ki jim jih narekuje njihova vest v dobrobit njihovega volilstva. To potrjujejo z njihovimi lastnoročnimi podpisi in podkrepijo z njihovo častno besedo. Kakor podpis vseh drugih ima ta izjava tudi podpis g. Ogrinca.

T. 6. klubovega pravilnika se glasi dobesedno: Ako izgubi tri četrtine klubovih članov zaupanje od katerega mandatarja v klubu, se istega lahko pozove, da odloži svoj mandat, nakar se izvoli drugega. Nastop g. Ogrinca dne 2. svečana 1925 pri Müllerju je bil naperjen naravnost proti N. S. S. in »Zveze dela in reda« ter v prid »Narodnemu bloku«, kateri zasleduje čisto druge in klubu »Zveze dela in reda« naravnost nasprotujoče smote.

Klub je toraj popolnoma opravičeno prišel ob potrebno zaupanje do osebe g. Ogrinca in z vsemi glasovi sklenil ga pozvati, da odloži svoj mandat kot odbornik. Na v pričetku omenjeni seji občinskega odbora je g. Ogrinc potrdil sprejem sklepa, hotel pa spodbiti vrednost sklepa s trditvijo, da je klub nasledel dvomljivim izjavam Udermana. Klub nima informacij samo od Udermana, marveč tudi od drugih na omenjenem shodu prisotnih in med temi tudi pristašev drugih strank. Klub toraj nikakor ni nasledel Udermanu, pač pa sklicuje le

svoječasno oddano častno besedo g. Ogrinca, podkrepiljo z njegovim lastnoročnim podpisom, kar ima klub v rokah. Za istinitost vsake trditve pa je še vedno treba nekaj več, kakor samo nesramnosti. Treba je tudi še nekaj drugega, kakor le debele kože. Da pa koža g. Ogrinca ni ravno svileno tenka, si bo že pač vsakdo lahko na jasnem, če zaenkrat ugotovimo samo tole: Ko je svoječasno g. vladni svetnik Seidl bil izvoljen v novomeški občinski zastop na listi uradniške skupine, to skupino zapustil in v občinskem odboru glasoval skupno z nasprotno gospodarsko stranko, ni bilo le malo in smelo lahko trdimo, da povsem opravičene kritike. Med kritiki zlasti ni manjkalo g. Ogrinca. Dosti je priča na razpologo, da je večkrat ne ravno prav tiho dajal duška svoji ne baš laskavi sodbi — tudi nekaj besednega pljuvanja je bilo vmes — nad nastopom g. Seidla. Na skodu dne 2. svečana 1925 pri Müllerju pa so imeli vsi navzoči (tudi ta informacija toraj ne izvira od samega g. Udermana) priliko, da vidijo pljuvalca g. Ogrinca in opljuvanega g. Seidla sedeti skupaj pri jedni in isti mizi. Najbrže je g. Ogrinc porabil tisto priliko, da je g. Seidlu pojasnil svoje dobro mnenje o njem; če je pa pri tem pomislil, da je s svojo prisotnostjo pri eni in isti mizi z g. Seidlom pljunil tudi nekoliko nase, vedo seveda le bogovi. Ali sami ga seveda ne taksi-ramo tako visoko. — Pristavimo le še, da je g. Ogrinc na shodu dne 2. svečana izjavil, da izstopi iz N. S. S.

ZAGORJE OB SAVI.

— Zadnje volitve v Narodno skupščino so pokazale nadvse žalostno dejstvo: neednosti med delavstvom. Mnogo jih je pa kar naravnost skočilo v kapitalistični tabor, ker mislijo, da se jim bode v stranki gospodov dobro godilo. O bridka prevara in zaslepljenosti se že kažejo na vseh koncih in kra-krokarju? Kako vendar bode kapitalist delal v korist delavca, ko bi bilo to v škodo kapitalista? Posledice te brezmejne zaslepljenosti se že kažejo na vseh koncih in kra-jih. Vse vojne grozote, vse trpljenje in po-manjkanje delavskih slojev med vojno, — vse to je bilo zastoj! Delavci je danes večji revež, kakor kdaj poprej. Če se kaj pritoži, če za kaj prosi, se mu enostavno reče: če ti ni prav, pa idi! Stara sužnost je zopet tukaj. Vsaj je vendar skoraj vsakemu otroku znano, pri kakemu gospodarju da so oni v službi, ki agitirajo za »Unijo« i. t. d. proti plačilu, ne iz prepričanja. — Taka je slika delavskega položaja v Zagorju in menda tudi drugod. Nobenega veselja, nobene podjetnosti. Mnogo je izgubljenega, a ni še vse izgubljeno. Delavci! Če nečete, da vas bodo enkrat preklinjali vaši potomci, zdramite se, oklenite se vaših delavskih organizacij, ki jih vodijo pošteni prijatelji proletarijata. Ne spavajte, kajti sovražnik čuje in je blizu. Če se vsi resno opremimo dela, se bode igra kmalu zopet obrnila nam v korist, če pa ne, potem je pa usoda delavstva zapечатena, in to po lastni krivdi. — Delavci.

Tajinstveni morilec deklet.

(Nadaljevanje.)

Ellen medlo pogleda kvišku, mrzličen strah ji znova gomazi po udih. Tereza stopi k njej ter prime njeno majhno roko, vročo kot razbeljeno železo.

»Ah, bolna je,« zamrmra sama pri sebi, »ni čuda, ipak ne sme umreti, o ne, tega ne maram le sovražni — zaničuje naj ga!« ter brez sočutja upira oči v svojo žrtev, ki si ne more pomagati.

»Zaničuje ga že,« nadaljuje tiho, »ampak to ne bi dolgo trajalo, znova bi si pridobil njeno naklonjenost. Ne, zve naj tudi najhujše, strašno resnico, toda sedaj še ne, ker bi vsled groze umrla!«

Elleno zapuste vse telesne moči, niti sedeti ne more več. Z bolestnim, v srce segajočim vzklikom omahne na borno posteljo.

»Hitro, Cezar, semkaj z aparatom, da jo še enkrat fotografiram.«

Črnc je takoj z aparatom pri njej.

»Tako,« si zadovoljno mane Tereza roki, ko vzame ploščo iz aparata, »ta slika naj mu povzroči nove pekoče muke, zarotena bolna, priklenjena — zapuštena, brez pomoči, kaj kmalu me bo na kolennih prosil, da najjim am usmiljenje z Ellenom. Tedaj mu jo hočem vrniti — ona ga bo pa z gnusom pahnila od sebe, bežala pred njim, ga zaničevala, in tedaj je napočil dan, ko bo ponosni, lepi mož v mojem objemu!«

Črnc je medtem že odnesel aparat. Sedaj stopi zopet v ječo, kjer stoji Tereza poleg nezvestne Ellene.

»Omedlela je — moči so ji pošle! Cezar, dvigni jo iz postelje in pojdi z njo za menoj!«

Orjaški črnc prime nezvestno, od mrzlice tresoč se Ellenom ter jo odnese po stopnicah navzgor kot kako dete. Tereza gre pred njim, odpre vrata svojega stanovanja ter hitro stopajoč skozi krasno opremljene sobane odpre majhne sobe z enim na vrt obrnjenim in močno zamreženim oknom. Soba je elegantno opremljena, v kotu stoji kot sneg bela postelja, na katero položi črnc nezvestno Ellenom.

»Sedaj pojdi in pokliči Topsy!« ukaže Tereza.

Črez nekaj minut vstopi sobarica ter se ponižno prikloni Terezi.

»Sleči damo ter jo spravi v posteljo! Iz tele steklenice ji daj vsake pol ure pet kapljic, in ko se zopet zave, me takoj pokliči — si razumela?«

Služkinja udano pritrdi. Še enkrat se ozre Tereza na nezvestno Ellenom, potem pa odide v svojo sobo. Takoj se vsede k pisalni mizi, vzame pisemski papir ter prične pisati:

Možu s krinko!

Kot bodele iz priložene slike uvideli, je vaša ljubka nevesta, gospodična Ellen Morris, težko bolna. Leži v hudi mrzlici. Mogoče so kazni, ki sem jih vporabila napram njej, povzročile bolezen, morda pa tudi slaba hrana, pa kdo more vedeti to?

Postrežbe ji ne morem dovoliti, kajti nikdo je ne sme videti, in če bi celo morala umreti, ji vendarle ne morem dovoliti nobene pomoči za ozdravljenje.

Nadaljna poročila dobite v kratkem.

X.

Tereza se glasno zasmee, ko je gotova s pimom. Najhujše pa še čaka ubogo Ellenom, vest, da je njen zarotenec strašni Jak. In Tereza je trdno uverjena, da bo Ellen, čim to zve, bežala pred Williamom kot pred samim vragom. — Z zvonom pokliče služabnika, ki se takoj prikaže med vrati.

»Cezar, ali je plošča že v delu?«

»Da, milostljiva gospodična! Tekom pol ure prinesem sliko.«

»Dobro, Cezar!« — Sedaj pa gre za to, da dospe to pismo z novo fotografijo na določen kraj.

»Ali naj tako storim kot včeraj, milostljiva?«

»Ne, to je nemogoče, ker bodo pazili. Ti jim ne smeš priti v roke, sicer si ti, in morda tudi jaz uničena!«

Črnc nekoliko pomisli, potem pa reče: »Blagovolite mi le izročiti pismo, milostljiva gospica, moja skrb je, da pride v prave roke! O, črnci smo pretkani ljudje!«

Prilogačemo tvrdko
Josip Petelin
Ljubljana, blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Najcenejši nakup

nogavic, žepnih robcev, brisačk, kloti, belega in rujavega platna, šifona, kravat, raznih gumbov, žlic, vilic, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, Solingen škarij za prikranjevanje in za obrezovanje trt.

NA VELIKO IN MALO.

Smehljaje izroči Tereza pismo črnemu služabniku, ki ponosen na zaupanje, katero uživa pri svoji lepi gospodarici, takoj odide z njim iz sobe. Takoj za njim pa vstopi sobarica Topsy.

»Dama se je zbudila ter govori o raznih fantastičnih stvareh — — —«

»Že pridem,« odvrne Tereza naglo. Iz omarice vzame še eno steklenico ter odhiti v sobo, v kateri je ležala njena žrtev. Uboga deklica leži v postelji; preko ramen ji valove zlatorumeni lasje, oči ji žare vsled mrzličnih blodenj. Posamezni glasovi, nerazumljive besede, katerih pomena si Tereza ne more raztolmačiti, ji uhaajo iz od boleznih in prestanega gorja izmučenih prsi. Hitro vlije nekaj kapljic iz steklenice na majhno žlico, da jih da bolnici v usta.

»Strup, strup, ah, hočem ga — umreti čem!« spravi Ellen s težavo iz sebe, hlastno povzije tekočino, potem pa omedli in se zgrudi na posteljo.

Kapljice, katere je povžila Ellen, morajo vsekakor imeti posebno zdravilno moč, ker se Elleni kaj kmalu vrne zavest.

»Oh, moj bog, zakaj me nisi rešil trpljenja, zakaj mi nisi naklonil blagodejne smrti? Saj ne maram še dalje živeti!« tarja in plaka uboga Ellen.

Tedaj pa zapazi Tereza, ki nepremično zre v njen obraz.

»Čemu me niste tam spodaj v ječi pustili moji usodi? Sedaj bi bila že rešena vsega trpljenja. Čemu me hočete še dalje mučiti? Oh, moj odrešenik, kaj neki sem le grešila, da moram toliko trpeti?«

»Vi morate živeti,« reče Tereza osorno, »ker ne maram vaše smrti. Poslušujem se vas za svoje maščevanje in reči moram, da sem že mnogo dosegla. V ječo tam spodaj ne pridete več, pač pa ste še naprej moja jetnica. In preje vas ne izpustim, dokler ne izveste vsega — prav vsega!«

»Kaj naj pa še zve?«

»Kasneje, danes ne, — moglo bi povzročiti vašo takojšnjo smrt in morilka nočem postati. Vi mi niste storili ničesar zlega, in vendarle ste morali trpeti, zakaj, to zveste kasneje!«

In zopet vlije par kapljic v žlico, katere Ellen brez ugovora zavzije. Učinek tekočine se je kaj kmalu pokazal. Ellen zatisne oči in mirno zaspi. Tereza zopet motri svojo nedolžno žrtev.

»Da, da, ona je neomadeževano, nedolžno dete!« šepetaje s sabo, »oh, če bi kaj takega mogla trditi o sebi. Divje strasti so mi ipak zastrupile mojo mladost. Morda mi bo Ellen Morris nekoč še hvaležna, da sem jo obvarovala zveze s strašnim možem. Za mene pa naj bo ta zveza višek sreče, ki jo morem doseči na zemlji!«

Tistega dne zvečer je vladala med prebivalci tajinstvene hiše kar največja osuplost in pobitost. Tom, Molly in Bessy si ne upajo celo iz svojih sob. Nevedoč sveta, se nahaja Edvard pri svojem prijatelju, ki je ves iz sebe. V svoji strasti je naravnost zbešen. Pod udarci njegove železne pesti škripljejo težki hrastovi stoli in razpadajo v kose. In kaj je povod njegovemu divjemu besnenju?

Zopet je dospelo pismo zanj, našli so ga v sobi, ki je imela odprta okna. Kdo ga je tja vrget, ne ve nihče. Ko ga je pa mož s krinko prebral, se je zgrudil kot podžagano drevo. Toda le za kratek čas — potem pa sledi izbruh najdivjeje strasti, ki celo Edvarda navda s strahom in grozo.

Kdo je vražja ženska, ki tako nezaljšano muči ubogo Ellenom? Na to vprašanje ni od nikoder odgovora. Zaman so bila vsa poizvedovanja, nikdo ni videl črnca, celo Bill se je vrnil brez vsakega uspeha. — Kje je Ellen? — Kdo jo ima vjeto? —

Na ta in podobna vprašanja ni mogoče dobiti odgovora. Vprašujoče štrli zbešeni William in Edvarda, kateremu se pojavi v glavi nova misel. Nenadoma vzkligne:

»Temni lasje, zelo lepa — kje neki le sem imel svoje misli? Da, le ona more to biti, Tereza Gardiner je odvedla Ellenom!«

William osuplo gleda svojega prijatelja, ki nadaljuje:

»Da, le ona je mogla to izvršiti. Ampak, kje bi bilo mogoče sedaj najti Terezo, ki se je takoj presečila iz tiste vile?«

»Tega pač nihče ne ve. Nekje se skriva v Londonu; kajpak v tem vlemestu je povsod lahko najti varna skrivališča.«

»Po mojem mnenju more stanovati le v bližini parka,« meni Edvard, »dasi je le to moja domneva. Uverjen sem, da gospodična Ellen ni daleč spremila Tereze. Bill naj preišče in pregleda vso okolico parka, tam neke se mora nahajati vaša nevesta!«

»Oh, če bi bilo mogoče! Takoj obvestim Billa o vaši domnevi. Bojim se le, da je ime Gardiner le namišljeno.«

»Brez dvoma se ne poslužuje več tega imena, pa če bi bilo tudi to njeno pravo ime.«

Edvard odide iz sobe, William pa se zgrudi na stol ter glasno plaka:

»Bolna je moja Ellen. Ljubko bitje leži bolno na borni postelji, prepuščeno svoji usodi, strašno je njeno trpljenje! Le Tereza more tako ravnati z njo. O, ta vrag v ženski podobi. Zato je torej prizanesla Edvardu, ko je bila prepričana, da ima Jaka pred seboj! Najdem jo, kmalu, kmalu — moram jo najti!«

Mož s krinko.

Podmornica je zopet odplula iz svojega skrivnega pristanišča iskati novih zakladov iz ponesrečenih ladij. Z njo so se odpravili Edvard in Bessy, Tom in Molly.

Mož s krinko se nahaja sedaj skoro sam v hiši ob Temzi. Vsi ostali njegovi ljudje z mrzlično vneto iščejo vsled za odvedeno deklico. Strašni mož se je sedaj že umiril, izbruh besnosti so docela ponehali. Tudi zagonetna obvestila so popolnoma izostala. Tiho in mračno sprejema poročila, ki mu jih donajajo njegovi ljudje. Znova jih zopet odpošilja na delo, vendar doslej brez uspeha. Strašna je zanj ta negotovost!

Oglašajte

Novi Pravdi!

Pozor, krojač, šivilja, nešivilja
Kaj ti koristi kraj brez pouka?
Z natančnim poukom, preizkušene-
nega po vsakem modelu ga dobiš
na željo, ekspresno po pošti na
KROJNI ŠOLI, koncesijonirani od
ministrstva za trgovino in obrt.
Ljubljana, Židovska ul. 5.
Vsak mesec tečaj za krojače,
šivilje in nešivilje.

Ogovorni urednik: **Franjo Rupnik**.
Tiska tiskarna M. Hrovatin v Ljubljani.
Izdaja konzorcij »Nove Pravde«.

OBLJUBA TABORNIKA.

Obljubljam, da se bom ravnal po gozdovniškem zakonu, da ne bom naredil ničesar, kar bi jim nasprotovalo. Varovati se hočem vsega, kar bi škodilo mojemu duhu in telesu, boril se bom proti vsem strastem, posebno proti pitju alkoholnih pijač in kaju.

Obljubljam, da bom stremel za tem, da se razširi bratstvo med ljudmi, pravica in resnica mi bosta vodnici v vsem mojem udejstvovanju branil bom male in zatirane proti močnim in neusmiljenim. Deloval bom za vzgojo novega, prirodnega človeka, v katerem bo bivala gozdovniška modrost mojih pradedov.

Obljubljam, da bom ljubil svojo domovino in narod in vse ljudi, da bom zvest samemu sebi in dober prijatelj vsem, ki so zabredli v nesrečo.

Obljubljam, da bom vestno izvrševal dolžnosti, ki sem si jih nadel, ko sem vstopil prostovoljno v rod Združenja slovenskih tabornikov v, naj bom izključen, če prelomim to obljubo in taborniški zakon.

V dne, meseca 192 podpis.

Vsak rodovni glavar dobi od Z. S. T. potrebno število tiskanih formularjev z obljubo, ki jo novinec podpiše in izroči v arhiv rodu.

Navodila za ustanavljanje rodov.

Če je v kraju najmanj 6 dečkov ali dečlic, ki hočejo ustanoviti rod Z. S. T., naroke si od načelstva potrebni material (pravila, brošure, izkaznice itd.) in javijo svoj pristop v Z. S. T., ki jim za to pošlje priglasnice.

2. Združenje pošlje zastopnika in skliče se ustanovitveni zbor rodu, na katerem se izvolijo činitelji, razdele družine in izbere

imena za rod in družine. Določi se tudi mesečni prispevek.

3. Takoj, ko je rod ustanovljen, se predado oblasti pravila v odobritev (pošlje Združenju).

4. Vsi člani novega rodu se prično pripravljati na izpite, pri katerih so navzoči odposlanci župe in Združenja. Člani, ki so že pri skautih, položijo samo obljubo, izpit pa položijo le pred glavarjem rodu (neoficijelno).

5. Rod imenuje svojega zastopnika na župnih sejah.

6. Preskrbi si lastno sobo (nikdar v gostilni!).

7. Vse nadaljne v korespondenci z Z. S. T.

ZA SKLEP.

Četudi je ta red izdan le kot pripomoček za ustanavljanje rodov, bo morda le marsikoga seznanil z osnovnimi pojmi našega pokreta. — Vsakega, ki misli pošteno in je dobre volje, sprejememo bratsko med se. — Vsa vprašanja, poročila in dopise je naslavljalati na naslov: Združenje slovenskih tabornikov v Ljubljani, Narodni dom.

Kot nadaljni zvezki »Taborniške knjižnice« izidejo sledeči sestavki:

- »Taborniška misel«,
- »Pod starimi totemi«,
- »Večeri pri taboriških ognjih«,
- »Vzgoja družine«,
- »Taborniški pionir«,
- »Pozdravi iz viggwamov«,
- »Po sleduc«.

Poleg te snovi bomo izdali še dokaj druge, tako, da bo ta edina jugoslovanska skautska knjižnica vredna predstaviteljica slovenskega gozdovništva.

Kdor želi vstopiti v naše vrste, naj se zgledi najprej po dopisnici na zgorajnji naslov, nakar ga obvestimo ali je sprejet ali ne.

Najboljši
šivalni stroji
so edino
Josip Petelin
znamke
»Gritzner« in »Adler«

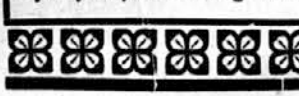

Večletno jamstvo.
Delavnica za popravilo
strojev.

Pouk v vazenju
brezplačen.

Ljubljana
blizu Prešernovega
spomenika za vodo.

Glasbene instru-
mente in potreb-
ščine
kupite najbolje in najce-
neneje pri M. MUŠIČ,
Ljubljana, Šelenburgova 6

Vse pisalne, risalne in
šolske potrebščine do-
bite najceneje v papir-
ni trgovini

Miroslav Bivic
Ljubljana

Sv. Petra cesta 29.

Lastna knjigovoznica.

Velika zaloga šolskih
zvezkov, map, in blokov.

